

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra rostlinné výroby

**Možnosti rozvoje venkova a zemědělství v příměstské
oblasti města Plzně**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Veronika Andrlová

Obor studia: Rozvoj venkovského prostoru

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Pazderů, Ph.D.

© 2017 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Možnosti rozvoje venkova a zemědělství v příměstské oblasti města Plzně" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne: .....

Bc. Veronika Andrllová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Kateřině Pazderů, Ph.D. za poskytnutí možnosti psát diplomovou práci pod jejím vedením a také za ochotu, cenné rady a připomínky.

Možnosti rozvoje venkova a zemědělství v příměstské oblasti města Plzně

Souhrn

Tato práce se zabývá možnostmi rozvoje venkova a zemědělství v příměstské oblasti Plzně. Jedná se tedy o region, který má velmi dobrou občanskou vybavenost, dostupnost do velkého krajského města, nízkou nezaměstnanost a dobré kulturní vyžití.

Přesto v tomto kraji každoročně klesá zemědělská výroba, snižují se stavy zemědělských ploch i chovaných hospodářských zvířat. Naproti tomu každoročně roste import masa, vajec či mléčných výrobků ze států Evropské unie do České republiky.

V Plzni a okolí se podobně jako v celé České republice rozšiřuje myšlenka podpory lokálních potravin. To má za příčinu mimo jiné současný trend podpory zdravého životního stylu, který prostupuje celým západním světem. Zkrácení cestování potravin na dlouhé vzdálenosti a nakupování čerstvých potravin od místních zemědělců. Na největších náměstích v Plzni se pořádají farmářské trhy, rozšiřuje se síť kamenných obchodů, které mají ve své nabídce produkty lokálních zemědělců a obliba stoupá i u takzvaných biobedýnek.

Tato práce má za cíl nastínit možnosti rozvoje venkova trvale udržitelnou cestou se zaměřením na lokální potraviny. V literární rešerši mapuje práce současný stav i teoretické možnosti. V praktické je provedeno dotazníkové šetření a SWOT analýza sledované oblasti. Na tuto část navazuje diskuse, ve které se pokouším najít cesty možného rozvoje příměstské oblasti Plzně.

Klíčová slova: Komunitou podporované zemědělství, alternativní potravinové sítě, rozvoj venkova, farmářské trhy, lokální produkce

Possibilities of agriculture and rural development in near Pilsen region

Summary

This work is dealing with the possibilities of rural development and agriculture in suburban areas of Pilsen. It is therefore a region that has very good facilities, availability to a large regional city, low unemployment and good cultural activities.

Yet in this region annually declining agricultural production, falling stocks of agricultural land and livestock. By contrast, the annual increases import of meat, eggs or dairy products from the European Union to the Czech republic.

In Pilsen and the surrounding area, and in all the Czech Republic, expands the idea of promoting local food. It is the cause of inter alia the current trend of promoting a healthy lifestyle, that permeates the Western world. Shortening the food traveling long distances and buying fresh food from local farmers. On the largest square in Pilsen organized farmers' markets and expanding the network of physical stores that have in its offer products of local farmers.

This work aims to outline the possibilities of sustainable rural development through focused on local food. The literature review surveys the current state of work and theoretical possibilities. The practical part is carried out survey and SWOT analysis of the monitored area. This part is followed discussions in which I try to find ways possible development of suburban areas Pilsen.

Keywords: Community-supported agriculture, alternative food networks, rural development, farmers' markets, local production

Obsah

1. Úvod	8
2. Cíl práce	10
3. Literární přehled současného stavu problematiky	11
3.1 Rozvoj měst, obcí a regionů	11
3.2 Venkov a region	11
3.3 Regionální politika České republiky	13
3.3.1 Historický exkurz do vývoje české regionální politiky	13
3.3.2 Současná regionální politika České republiky	14
3.3.3 Rozvoj venkovských regionů a zemědělství v České republice	16
3.3.4 Nástroje EU pro rozvoj venkova a zemědělství v České republice	17
3.4 LEADER	18
3.4.1. Místní akční skupina	19
3.4.2. Místní akční skupina v České republice	20
3.5 Podpora lokálního zemědělství	21
3.5.1 Alternativní potravinové sítě	22
3.5.2 Komunitou podporované zemědělství	23
3.4.2.1 Komunitou podporované zemědělství v České republice	25
3.6 Obchod s potravinami v rámci České republiky	26
3.6.1 Nejvýznamnější exportní potraviny	27
3.6.2 Import potravin do ČR	29
3.6.3 Živočišná produkce a zaměstnanost v zemědělství ČR	29
4. Materiál a metody	33
4.1 Charakteristika sledovaného regionu	34
4.1.1 Město Plzeň	34
4.1.2 Příměstská oblast Plzně	35

5. Výsledky	39
5.1 Alternativní potravinové sítě v Plzni a okolí	39
5.1.1 KPZ v příměstské oblasti Plzně	41
5.1.2 Test biobedýnek	44
5.2 SWOT analýza příměstské oblasti Plzně	46
6. Diskuse	49
7. Závěr	51
8. Seznam literatury.....	53

1. Úvod

Téma své diplomové práce jsem si vybrala hned z několika důvodů. Tím hlavním je však fakt, že jsem v prostředí venkova dospívala a s danou tematikou jsem tak přicházela dlouhodobě do styku. Kromě toho jsem převážnou většinu života žila právě v lokalitě, kterou se diplomová práce zabývá. Mohu tak lépe pochopit všechny aspekty možnosti rozvoje venkova a zemědělství v okolí Plzně.

Rozvoj venkova je důležitý především z důvodu zlepšení životních podmínek pro místní obyvatele. Je potřeba podporovat slabší regiony, které nemají dostatečnou občanskou vybavenost a dostatečné sociální zázemí. Zároveň je ale potřeba podporovat regiony, které mají potenciál stát se velmi rozvinutými, ale schází jim určitá motivace. Případně stagnují a další rozvoj je v útlumu.

Tento případ se týká právě Plzně a okolí. Plzeň je rozvinuté město, prosperující, s nízkou mírou nezaměstnaností a dobrou dopravní dostupností. Je zde dobré kulturní vyžití, krásná příroda v okolí, výborné podmínky pro život. Příměstské oblasti venkovského rázu dávají jejich obyvatelům dobré možnosti jak v profesním, tak soukromém životě. Tento region na dobré úrovni a jeho rozvoj je třeba rozvíjet především dobrou motivací. Motivací k tomu, aby zemědělci neopouštěli své farmy, aby podporovali lokální potravinový trh, aby lidé v Plzni nakupovali od lokálních zemědělců jejich produkty a tím je podporovali v jejich činnosti. Motivovat a podporovat obyvatele příměstských oblastí Plzně k tomu, aby působili v jejich oblasti a nestahovali se do velkého města.

Svojí práci jsem proto postavila na možnostech podpory venkova a zemědělství v okolí Plzně především s ohledem na podporu lokálních potravin. Nástrojem pro to by pak měly být alternativní potravinové sítě.

V první části práce se budu zabývat teoretickým exkursem do dané problematiky. Pokusím se zmapovat všechny pojmy, které se práce zásadně dotýkají a dále pak rozvedu možnosti rozvoje venkova na celostátní i evropské úrovni.

V práci zmapuji dotační programy, které mají za cíl podporu rozvoje venkova a také politiky Evropské unie, která má v několika bodech program obnovy a rozvoje venkova a jeho podporu. Zmapuji také podporu lokálního zemědělství, farmářství a alternativní potravinové sítě, které poskytují možnost podpořit svého místního zemědělce, případně zemědělce, kteří se nacházejí v blízkém okolí. Ve své rešerši se zaměřím také na obchod s potravinami v globálním měřítku a uvedu i potravinový paradox, kdy jsou základní suroviny vyváženy na dlouhé vzdálenosti a zpět do České republiky se vrací v podobě výsledných

produktů. V rešeršní části, která se zabývá alternativními potravinovými sítěmi, věnuji značnou část systému, který je známý pod pojmem Komunitou podporované zemědělství. Zaměřím se na historii tohoto způsobu distribuce lokálních potravin, na způsob, jakým se dostal do České republiky i na jeho současné rozšíření.

V praktické části práce se zaměřím na podporu venkova prostřednictvím alternativních potravinových sítí. Na začátku této části uvedu charakteristiku sledovaného regionu, jeho možnosti a výhody i nevýhody života v něm. Uvedu druhy půdy, rozšíření zemědělského sektoru, míru nezaměstnanosti i dopravní dostupnost v oblasti.

Hlavní pozornost věnuji Komunitou podporovanému zemědělství. Z dotazníku, který jsem rozeslala obyvatelům Plzně, zmapuji povědomí o tomto druhu distribuce lokálních potravin a podpory malých zemědělských podniků. Z toho se pokusím zanalyzovat, zda by se mohl tento systém v Plzni úspěšně uchytit a rozšířit.

Pro lepší objektivitu jsem oslovila také lokální farmu v obci Štěnovický Borek. Majitele Jindřicha Terče jsem se zeptala na jeho zkušenosti s tímto systémem, které se pokusím přetvořit spolu s informacemi od obyvatel Plzně v nějaké konkrétní výstupy.

V práci použiji také metodu SWOT, ve které shrnu všechny silné a slabé stránky a nastíním i možné příležitosti a hrozby. Vše se bude týkat příměstské oblasti Plzně a možnosti rozvoje venkova a zemědělství.

2. Cíl práce

Cílem této práce je zmapování možností, jakými lze rozvíjet venkov a zemědělství v příměstské oblasti Plzně. Zemědělství v této lokalitě je potřeba rozvíjet v trvale udržitelném duchu. V mojí práci se proto zaměřuji především na alternativní potravinové sítě, které podporují rozvoj v zemědělství i s ohledem na životní prostředí a efektivitu práce.

Tohoto cíle se pokusím dosáhnout tím, že v první části zanalyzuji současný stav v literární rešerši, kdy dohledám všechny dostupné informace o zemědělství v České republice, dotačních programech, alternativních potravinových sítí apod.

Pokusím se nalézt nové světové trendy v tomto směru a zanalyzuji jejich možnosti aplikace do českého prostředí obchodu s potravinami.

Abych byla schopná dospět cíle a tedy najít možnosti dalšího rozvoje venkova a zemědělství v této oblasti, je také nutné udělat průzkum mezi místními obyvateli a farmáři.

Cílem sběru dat a tedy i celé praktické části je především zjistit možnosti pro uplatnění systému Komunitou podporovaného zemědělství v příměstské oblasti Plzně. Alternativní potravinové sítě jsou zde již poměrně dobře rozšířené a zakořeněné, proto hlavním cílem je zanalyzovat možnost rozšíření této sítě o další položku.

Díličními cíli jsou pak zjištění faktu, proč se dosud tento systém v Plzni a okolí neuchytil. Zjistím, jak je rozšířené povědomí o KPZ, zda by bylo možné jej zde zrealizovat a také zjistím, zda by o podobný systém byl na území města Plzně zájem, především z řad běžných obyvatel.

Ve světě je systém alternativních potravinových sítí oblíbený stále více. Také v České republice se poměrně dobře rozšiřuje. V Plzni a okolí však nenajdeme žádnou KPZ. Z jakého je to důvodu? Lze tento systém uplatnit i v této lokalitě? Pomohla by lepší informovanost? Lze využívat zemědělskou produkci převážně regionálně? Ve své práci se pokusím odpovědět na tyto otázky.

3. Literární přehled současného stavu problematiky

3.1 Rozvoj měst, obcí a regionů

Pojem rozvoj má od různých autorů definován mnoha způsoby. Jeho definice údajně nebyla nikdy dostatečně uspokojivě dořešena. Pro tuto práci však budeme používat definici tohoto pojmu tak, jak jej popisuje ve své publikaci (Beran et al., 2005).

Beran et al. (2005) popisují rozvoj jako proces zlepšování pomocí rozšiřování, zvětšování nebo zdokonalování.

Každá změna je podmíněna různými složkami hospodářství. Jejich průběh je v různých více či méně dlouhých cyklech a jejich intenzita a rychlost je obecně podmíněna především uplatňováním technických vynálezů a inovací a zlepšováním životní úrovně (Beran et al., 2005).

Technická vyspělost a schopnost stoupala spolu s populačním růstem, a ačkoli ne každá přinesla jen pozitiva, přinesla technická zdokonalení i rychlejší rozvoj venkova a přispěla k lepší životní úrovni obyvatel venkova (Beran et al., 2005).

3.2 Venkov a region

Venkov lze členit podle mnoha kritérií a není jednoduché zcela určitě říct, co se pod tímto pojmem vlastně skrývá. Mnoho autorů má na věc různé názory. V této práci se proto zaměřím na nejčastější a nejvíce typické vlastnostní rysy venkova (Kment, 2012).

Pokud bychom chtěli vymežit urbanizované území a venkovský prostor, je základním problémem právě definice venkovského prostoru. Obecně se venkovem nazývají oblasti, které jsou volné a nezastavěné v kombinaci s venkovským osídlením, které lze vymežit jako souhrn venkovských sídel, zemědělských a vodních ploch, lesů, ploch místních komunikací a ostatních ploch, které se v tomto prostoru nacházejí (Kašparová a Půček, 2009).

Venkov je obecně typický pro menší hustotu zalidnění, menší sídla, větší zaměstnanost v zemědělském sektoru, v lesnictví, rybolovu a dalších odvětvích primárního sektoru. Dalšími rysy venkova je určité sepětí místního obyvatelstva s přírodou a krajinou, architektonický ráz a určitý životní styl, který se často výrazně liší od městského (Kašparová a Půček, 2009).

Vymezení pojmu venkova je náročné především proto, že se sice vyznačuje velkým množstvím charakteristických vlastností, stejně tak i městské území, ale málokdy se všechny

tyto charakteristiky naplní. Jednoznačná hranice mezi venkovem a městem pak nejde určit (Kašparová a Půček, 2009).

Pro vymezení venkova, například kvůli nároku na různé dotace, se používá několik různých metod. Nejčastější však je hustota zalidnění. Ta se definuje jako počet obyvatel vztahený k jednotce prostoru, nejčastěji pak k 1 km². Pro státy Evropské unie se používá vymezení venkova jako území s hustotou obyvatelstva do 100 či 150 obyvatel/km² (Kment, 2012).

Pokud chceme vymežit venkov jako prostor, který sdílí nezastavěnou krajinu s venkovskými sídly, je nutné určit také pojem venkovské sídlo. Pro jeho vymezení se používá hranice obyvatel 2000, v některých dokumentech se operuje i s číslem 3000 obyvatel. Tato definice však není závazná, neboť i v České republice je častý výskyt malých měst s počtem obyvatel pod 2000 a naopak jsou sídla s charakterovými vlastnostmi venkova, jejichž počet obyvatel je vyšší než 2000 (Kment, 2012).

Pojem region je pro definování ještě složitější než venkov. Tento pojem vychází původně z latinského výrazu *regio*, který se používal pro spravovaný kraj, hranice či světovou stranu. V obecném pojetí se za region považuje území menší než stát, výjimečně se však může jednat o území, které je svou rozlohou větší než státní útvar, jako například panregiony či politické regiony (Kment, 2012).

Pro potřeby této práce se zaměříme pouze na rozlišování regionu venkovského a městského, v České republice představované kraji. Pro toto vymezení se používá typologie podle OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj). Tato typologie je založena na hustotě obyvatel ve sledovaném regionu na úrovni obcí. Za venkovské obce se považují ty, které mají méně než 150 obyvatel/km².

Regiony se pak rozlišují následovně:

- Převážně venkovský region – Vyskytuje se zde více než 50 % obyvatel, kteří žijí ve venkovských obcích, tedy s hustotou menší než 150 obyvatel / km².
- Smíšený region 15 – 50 % obyvatel zde žije ve venkovských obcích.
- Převážně městský region – méně než 15 % obyvatel žije ve venkovských obcích (Kment, 2012).

Pokud bychom se tedy řídili tímto členěním, pak je v České republice jeden převážně městský region, což je Praha. Jedno zastoupení by měl také region převážně venkovský, za

který by se považoval kraj Vysočina a ostatní regiony v České republice by byly smíšené (Kment, 2012).

3.3 Regionální politika České republiky

3.3.1 Historický exkurz do vývoje české regionální politiky

Regionální politika v České republice prodělala v poválečné historii dlouhý a v mnoha ohledech výrazný vývoj. Prakticky ihned po skončení druhé světové války až do změny režimu v roce 1989 byla regionální ekonomika prakticky potlačena a probíhalo centrální řízení všech ekonomických procesů na našem území. Důvod byl především v tom, že tehdejší režim usiloval o setření rozdílů mezi regiony (Stejskal et al., 2009).

V Československu, stejně jako v ostatních evropských postkomunistických zemích, dochází k rozvoji regionální politiky a aplikaci k ní potřebných nástrojů, až na konci 80. let v souvislosti se zásadními společensko-politickými změnami (Wokoun et al., 2004).

Teprve po politických změnách listopadového převratu došlo ke znovuobjevení regionálních rozdílů a s tím související regionální politiky. Při transformaci politického zřízení i společnosti došlo k rozsáhlým úpravám právního řádu tehdejší Československé republiky, které se dotýkaly i ekonomické oblasti. Došlo k transformaci a přistoupení na liberálně-ekonomický typ a aplikaci zastupitelské demokracie, kdy zvolení zástupci měli za úkol dbát na zdravý vývoj ekonomiky nejen na centrální úrovni, ale nově také na té regionální. V roce 1992 přijala vláda nové usnesení, které se týkalo zásad regionální hospodářské ekonomiky (Stejskal et al., 2009).

Jakkoli bylo toto přijaté usnesení revoluční a převratné, nebylo v důsledku dotažené k dokonalosti. Týkalo se totiž pouze některých oblastí naší regionální politiky a mnohé další oblasti zcela přehlížel. Usnesení bylo totiž zacílené pouze na podporu malého a středního podnikání v problémových regionech. Samosprávné orgány, které jsou zásadní při koordinaci rozvoje vlastního území a zajišťují spolupráci jednotlivých subjektů, byly z tohoto usnesení zcela vyňaty. Ústřední orgány pak regionální politice také nepřikládaly žádnou významnou úlohu, a proto nedocházelo k přílišnému rozvoji regionů (Stejskal et al., 2009).

V roce 1993 došlo k další významné změně ve společensko-politickém uspořádání země. Rozpad Československa a vznik samostatné České republiky mění pohled na regionální politiku. Zároveň se však začaly objevovat nové problémy v některých regionech, jako například útlum těžby uhlí a vysoká nezaměstnanost (Stejskal et al., 2009).

V roce 1995 se Česká vláda začala snažit o řešení situace v jednotlivých regionů a pokusila se o získání nových investic ze zahraničí. To vedlo ke snížení nezaměstnanosti v některých regionech a zvýšení ekonomické výkonnosti (Stejskal et al., 2009).

Zásadním mezníkem ve vývoji regionální politiky na území Československé, respektive České republiky by rok 1997. V tomto roce bylo ustaveno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, které začalo zpracovávat nové zásady regionální politiky zohledňující základní principy regionální politiky Evropské unie. V rámci toho došlo také k definici regionální politiky jako koncepční činnosti státu a vyvážený rozvoj celé České republiky. Zásadní byl také nově přijatý zákon o podpoře regionálního rozvoje (Stejskal et al., 2009).

3.3.2 Současná regionální politika České republiky

Česká republika realizuje současnou regionální politiku především v kontextu evropské soudružnosti a orientuje se především na regionální politiku Evropské unie. Podpora regionů a její politika má v České republice cíle, které úzce souvisí s nastaveným trendem Evropské unie. Zároveň vychází z přijaté Strategie regionálního rozvoje ČR 2007 – 2013 (Stejskal et al., 2009).

V současné době se regionální politika ČR řídí podle nové, aktualizované Strategie regionálního rozvoje 2014 – 2020, která navazuje na předchozí přijatou strategii. Přijátá byla usnesením vlády č. 344 v květnu 2013 a jedná se o koncepční dokument v oblasti regionálního rozvoje (MMR, 2013).

Strategie RR, kterou vláda přijala, obsahuje podrobnou analýzu jednotlivých regionů a jejich rozdílů. Závěry těchto analýz pak obsahují cíle a priority pro určité oblasti daných regionů a také konkrétní opatření, která by měla vést k jejich dosažení (MMR, 2013).

Kromě Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 – 2020 existují strategie a dokumenty na úrovni Evropské unie:

- Evropa 2020 – Hlavní strategický dokument Evropské unie, který udává podobu evropského sociálně tržního hospodářství pro 21. století. Tento dokument definuje tři hlavní ideály, kterých by měla Evropská unie dosáhnout do roku 2020 v oblasti udržitelného rozvoje a růstu, znalostí a inovací a růstu podporujícího začlenění (MMR, 2013).
- Územní agenda EU – Tento dokument vymezuje priority územního rozvoje Evropské unie a dává obecné doporučení pro realizaci integrovaného

rozvoje území. Tato agenda vymezuje politiku územní soudružnosti v rámci EU. Podkladem pro tuto agendu byl dokument „Stav a perspektivy území EU“ (MMR, 2013).

Podle této strategie, která se orientuje především na politiku Evropské unie a na dokument, které jsou v rámci EU uplatňované lze odvodit, že se Česká republika snaží vyrovnat evropským standardům a dosáhnout získání finančních prostředků pro rozvoj slabších regionů v rámci České republiky (Wokoun et al., 2004).

V rámci regionální politiky lze najít také jeden cílený program a to Program obnovy venkova. To je zatím jediný cílený program pro politiku rozvoje venkovského prostoru a jedná se o částečnou obdobu Iniciativy LEADER v EU. Jeho realizace probíhá již od roku 1991 a předmětem podpory jsou nejen venkovské obce, ale od roku 1999 také venkovské mikroregiony, které zajišťují zpracování a především realizaci dokumentů potřebných pro místní rozvoj. Mezi ně patří koncepce rozvoje, místní programy pro obnovu daného regionu či územní plány (Wokoun et al., 2004).

Podpora v rámci tohoto programu probíhá formou dotací menších investičních záměrů jako je rozvoj technické infrastruktury, zachování a obnova venkovské zástavby, úprava veřejného prostranství apod. Podpora je cílená také na tvorbu rozvojových dokumentů, vzdělávání a poradenství (Wokoun et al., 2004).

Zákon o podpoře regionálního rozvoje definuje základní typy regionů, kterých se podpora týká:

- strukturálně postižené regiony – pro vymezení těchto regionů se používají konkrétní ukazatele. Především míra nezaměstnanosti, včetně počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo, rozsah a váha útlumů průmyslových odvětví nebo rozvoj podnikání v daném regionu (Wokoun et al., 2004).
- hospodářsky slabé regiony – u těchto regionů se používají ukazatele spojených se zaměstnaností v regionu včetně počtu uchazečů na jedno pracovní místo, výše průměrné mzdy v daném regionu, výše příjmů ze zemědělského sektoru, úroveň daňových příjmů místních rozpočtů, podíl útlumu primárních odvětví (zemědělství, lesnictví) na struktuře zaměstnanosti a hustota osídlení (Wokoun et al., 2004).

- venkovské regiony – pro jejich vymezení slouží jako ukazatel vývoj počtu obyvatelstva, struktura zaměstnanosti a podíl obyvatelstva ve venkovských obcích (Wokoun et al., 2004).
- ostatní regiony, jejichž podporu stát považuje za žádoucí z různých jiných důvodů například pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelnými pohromami apod. (Wokoun et al., 2004).

3.3.3 Rozvoj venkovských regionů a zemědělství v České republice

Po politicko-společenských změnách, které přinesl rok 1989, byla otázka rozvoje venkova a zemědělství odsunuta do pozadí a dlouhá léta se touto problematikou nijak zásadně nezabývala. Od roku 1991 sice probíhá realizace Programu pro obnovu venkova, jeho nástroje jsou však neefektivní a nedostatečné. Teprve po roce 2000 se otázkou venkova a zemědělství opět začínají zabývat programy různých politických stran, v důsledku politické kampaně před volbami chystanými na rok 2002 a především kvůli přístupovým jednáním České republiky s Evropskou unií (Čmejrek, 2008).

Rozvoj venkova se začal v programech českých parlamentních stran promítat výrazněji až v letech 2004 – 2005. Stál za tím především vstup do Evropské unie a s ním získané zkušenosti z této oblasti. Politické strany se však lišily v přístupu k problematice rozvoje venkova a zemědělství a potýkaly se v několika zásadních bodech s neshodou. To mělo za následek mnohé problémy s prosazováním koncepčních programů, které by systematicky podporovaly zdravý a udržitelný rozvoj venkovských regionů (Čmejrek, 2008).

Protiklady v programových otázkách jednotlivých parlamentních stran se v České republice orientoval především na spor o úlohu, formu a míru dotací. Levicově orientované strany předpokládaly zemědělskou produkci, která bude státem dotovaná. Dlouhodobý program ČSSD z března 2005 se v úvodní pasáži věnuje rozvoji zemědělství a venkova a zdůrazňuje se v něm podpora zemědělské výroby. Touto podporou se má předejít možným problémům při jakýchkoli politických, hospodářských či klimatických změnách. V tomto programu strana zdůraznila také podporu ekologicky únosné zemědělské velkovýroby, která je podle této strany ekonomicky efektivnější (Čmejrek, 2008).

ODS se naopak stavěla proti dotacím v zemědělství a KDU – ČSL prosazovala dotace pouze v méně příznivých oblastech, nebo pokud se jedná o ekologické zemědělství (Čmejrek, 2008).

S pohledem českých parlamentních stran na dotace v zemědělství souvisí i další vývoj podpory rozvoje venkova a zemědělství. Zatímco KSČM a ČSSD se úloha zemědělství v rozvoji venkova zdůrazňovala, v programových prohlášeních ODS, US-DEU a KDU ČSL byl větší důraz kladen na rozvoj venkova jako prostoru pro život (Čmejrek, 2008).

Rozvoj venkova v České republice je v současné době silně ovlivněn strategií Evropské unie pro podporu a rozvoj venkova. Přes stranické neshody v pohledu na rozvoj venkova a zemědělství se Česká republika orientuje stejným směrem jako centrální vláda Evropské unie a využívá její dotační programy pro podporu místních venkovských regionů (Vošta, 2010).

3.3.4 Nástroje EU pro rozvoj venkova a zemědělství v České republice

V České republice bylo realizováno několik programů na podporu rozvoje venkovského regionu a zemědělství, které byly spolufinancovány Evropskou unií. Konkrétně je jedná o SAPARD, Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství v ČR a Horizontální plán rozvoje venkova (Vošta, 2010).

Česká republika začala jako vůbec první dotační program Evropské unie využívat Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (SAPARD). Tento program mohla Česká republika využívat v letech 2000 – 2006 s podmínkou reálného vstupu do EU. Tento program měl za cíl přispět k zavádění evropského práva v oblasti Společné zemědělské politiky EU a podpořit řešení problémů, které se vyskytovaly v oblasti trvale udržitelného rozvoje venkovského regionu. Tento program byl pro Českou republiku zásadní především z důvodu, že pomohl navázání na struktury Evropské unie, čerpání dotací ještě před reálným vstupem a v konečném důsledku i k finálnímu připojení České republiky k Evropské unii (Vošta, 2010).

Celková výše dotace z evropského programu SAPARD, činila 122 mil. EUR kterými, bylo podpořeno celkem 1495 projektů. Podpory se týkaly především rekonstrukce

a modernizace provozů zemědělské a živočišné výroby, skladovacích technologií, oblasti hygieny v zemědělských výrobních podnicích, obnovy vlastnických vztahů, rozvoje agroturistiky a pomoci při zachování kulturního dědictví (Vošta, 2010).

Po skončení programu SAPARD navázala Česká republika přijetím programového dokumentu Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ). Hlavním cílem tohoto dokumentu byl trvale udržitelný rozvoj venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů (Vošta, 2010).

Program měl dvě základní priority. Priorita 1 se zaměřovala na podporu zemědělství a lesnictví. Priorita 2 byla cílená na udržitelný rozvoj venkova, vzdělání a rybnářství. Celkově bylo v rámci tohoto projektu rozděleno na nejrůznější projekty 250,6 mil. EUR. Z rozpočtu Evropské unie se pokrývala u ziskových projektů polovina celkových nákladů a u neziskových se jednalo o zaplacení nákladů v plné výši z evropského rozpočtu (Vošta, 2010).

Evropská komise schválila v roce 2004 základní dokument na podporu zemědělství a rozvoj venkova, který se nazýval Horizontální plán rozvoje venkova ČR (HRDP) (Vošta, 2010).

Hlavními cíli HRDP bylo zlepšování životního prostředí, ochrana přírody, podpora udržitelného zemědělství, zlepšování hygienických podmínek v zemědělské výrobě a zachování a rozvoj životaschopné sociální kultury. Celkově se v rámci programu dotovaly projekty za 678.5 mil EUR, z toho 80% hradil rozpočet Evropské unie. Zbýlých dvacet procent byl financován z prostředků České republiky. V letech 2004 – 2006 bylo v tomto programu realizováno několik opatření. Konkrétně se jednalo o Předčasné ukončení zemědělské činnosti, Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními, Agroenvironmentální opatření, Lesnictví a Zakládání skupin výrobců (Vošta, 2010).

3.4 LEADER

„Liasons Entre Acteurs du Développement Economique Rural“, tedy LEADER znamená z francouzského překladu „vztah mezi jednotlivými aktéry v hospodářském rozvoji venkova“. Hlavním záměrem této iniciativy bylo spojení všech složek, které mohou přispět k rozvoji venkova. Mělo docházet k partnerství a spolupráci mezi občanským, soukromým i veřejným sektorem, což by přispívalo ke komplexnějšímu a cílenému zlepšování venkovského prostoru (Wade et al. 2008).

Iniciativa LEADER byla představena v Bruselu v roce 1991 jako reakce na ne příliš komplexní programy zaměřující se na rozvoj venkova a zemědělství. Respektive měla být vyváženou variantou, která klade důraz na všechny složky. Do té doby totiž Evropská unie disponovala pouze Společnou zemědělskou politikou, která zvýhodňovala především zemědělce a Fond pro regionální rozvoj, který se ale zaměřoval především na města, průmysl a velké infrastrukturální projekty (Wade et al. 2008).

Program LEADER byl na rozdíl od jiných programů řízen přímo z Bruselu. Ostatní regionálně zaměřené programy byly v té době řízeny jednotlivými členskými státy. Výhodou tohoto centrálního řízení bylo, že sdružení a spolky mohli přímo žádat o finance z fondů EU a nemuseli čekat na rozhodnutí svých vlád (Wade et al. 2008).

Nový způsob spolupráce, který iniciativa LEADER přinesla, přispěl k rozvoji venkovských oblastí a zvýšení aktivit místních skupin na mnoha místech Evropské unie (Wade et al. 2008).

V České republice se metoda LEADER začala prosazovat již v předvstupním období do EU. Po vstupu do Evropské unie byla Česká republika nejrychleji se rozvíjející v oblasti LEADER ze všech nově přijatých států (Wade et al. 2008).

Základem LEADER jsou Místní akční skupiny (MAS), které mají vlastní právní subjektivitu a následně metodou zdola nahoru žádají o dotace ve fondech EU. Témata těchto skupin se zaměřují na rozvoj venkova, zemědělství a životní prostředí. Program LEADER se snaží o změnu tradičního modelu získávání prostředků na lokální regionální rozvoj. Zatímco v běžném centralizovaném modelu čekají místní obyvatelé na iniciativu vlády či komunálního zastupitelstva, v programu LEADER je považován za nejlepšího odborníka na místní problematiku občan daného regionu. Místní akční skupiny pak přicházejí s vlastními nápady jak přispět k rozvoji svého regionu a vláda spolu s veřejnou správou je v této aktivitě podporuje (Wade et al. 2008).

3.4.1. Místní akční skupina

Nástrojem pro využívání dotací metodou LEADR jsou Místní akční skupiny, v anglickém jazyce “Local Action Group“ - “LAG“. Po její založení je hlavním úkolem MAS aktivizace občanů v jejich regionu. Důležité je, aby MAS ve svém mikroregionu podporovali dobrovolnickou činnost a zájem obyvatel o danou problematiku (MZE, 2009).

Při zakládání MAS je důležité, aby došlo k zachování povinného poměru. Minimálně 50 % MAS musí tvořit místní obyvatelé. Většinou se jedná o podnikatele ze zemědělského i nezemědělského sektoru, dobrovolníky, kteří se orientují v dané problematice či členy nestátní, neziskových organizací. Méně než 50 % pak tvoří pracovníci komunální a státní sféry. Tato podmínka je důležitá proto, že se tím zajistí aktivizace místních obyvatel, kteří se pokoušejí o zlepšení podmínek ve svém mikroregionu (MZE, 2009).

Poměr členů MAS by měl být vždy vyvážený. Je tedy důležité, aby měli své zastoupení dobrovolníci z místních obyvatel, místní neziskové organizace, podnikatelé a zastupitelé obcí,

kterých se konkrétní aktivita MAS týká. V tomto smyslu je důležitý fakt, že rozvoj venkova závisí na snaze a zájmu místních obyvatel a veškeré kroky iniciují především oni, aniž by jim někdo přikazoval, jakým aktivitám se mají věnovat. Tato metoda počítá s tím, že místní občané nejlépe znají lokální problémy (Wade et al. 2008).

3.4.2. Místní akční skupina v České republice

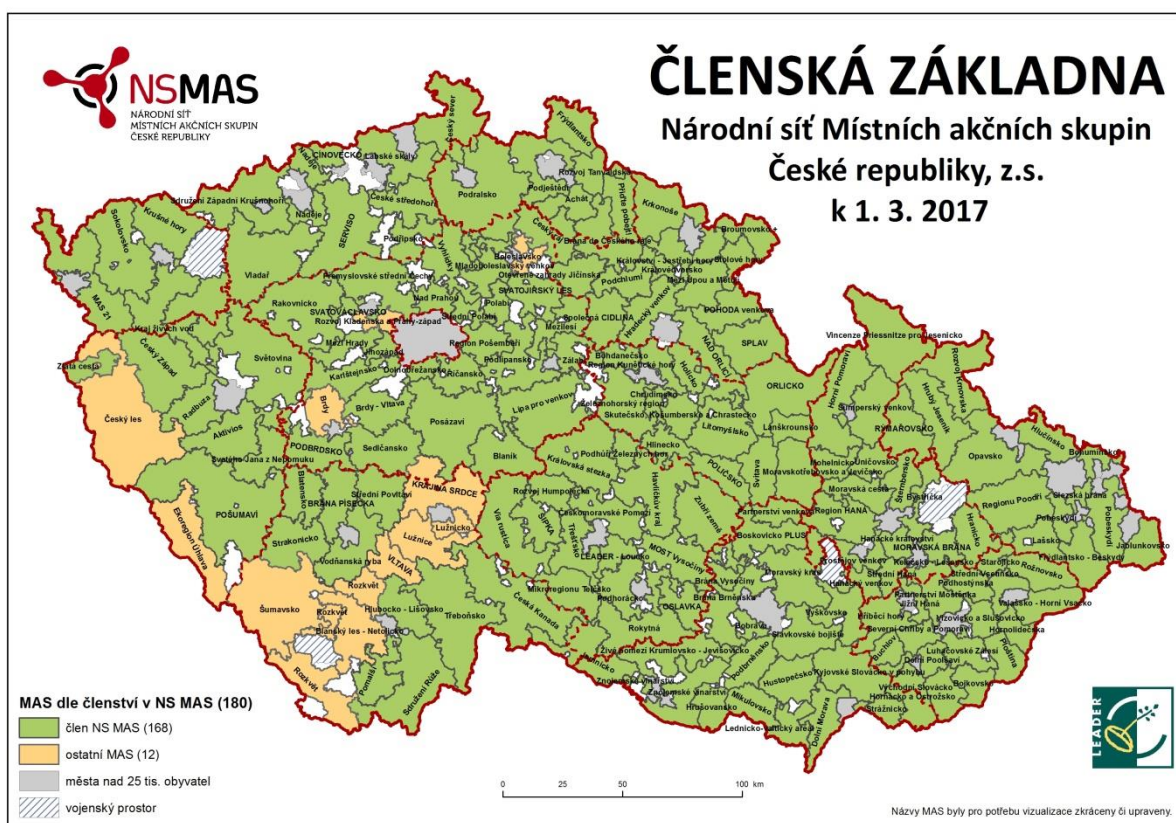
Ačkoli se v určité míře iniciativa LEADER na našem území prosazovala již před vstupem České republiky do Evropské unie, plnohodnotně se program přijal až po jejím vstupu v roce 2004. Ministerstvo zemědělství jej přijalo jako Program podpory venkovských regionů LEADER ČR. Hlavním cílem tohoto programu bylo vybudovat základní síť kvalitních MAS, které by byly schopny připravovat kvalitní projekty (Pavlíková, 2008).

V roce 2007 vznikla Národní síť Místních akčních skupin České republiky, která v současnosti sdružuje 168 MAS (NSMAS, 2017). Akční skupiny pokrývají prakticky celou republiku a podílejí se na rozvoji regionu. Tím, že skupiny pocházejí přímo z daného regionu, putují finance z fondů Evropské unie na projekty, které se nejvíce dotýkají jednotlivých oblastí (NSMAS, 2017).

Podle metodiky vydané Ministerstvem zemědělství ČR, která radí, jak zakládat MAS, existuje pro Českou republiku několik základních kritérií. Kromě složení členů MAS, které jsem popisovala v o kapitole výš, se jedná i o geografické podmínky.

- geograficky homogenní území
- hustota obyvatel do 150 obyvatel/km²
- minimálně 10 tisíc, maximálně 100 tisíc obyvatel
- obce a města max. do 25 tisíc obyvatel

Obrázek 1 - MAS v České republice

Zdroj: NS MAS 2017

3.5 Podpora lokálního zemědělství

Do začátku 90. let byl největší důraz v zemědělské produkci kladen na velkokapacitní, průmyslové zemědělství. V tomto odvětví se v té době prosazovala především vize vysoké produktivity, snadné dostupnosti a nízké nákladovosti. Odběratelé zemědělských produktů již nebyli odkázáni pouze na lokální zdroje, ale měli možnost získat potraviny i z mnohem vzdálenějších oblastí (Van der Ploeg, 2006).

Jakkoli byl tento vývoj pro lidstvo přínosný a pro velkokapacitní zemědělce výhodný, stával se postupem času neúnosný pro životní prostředí i malé, regionální zemědělce (Van der Ploeg, 2006).

Začátek 90. let znamenal zásadní změny. Společnost se začala na tento způsob dívat kriticky a začalo se opět volat po podpoře lokálních farmářů. Kromě toho se kromě důrazu na samotnou produkci zemědělské výroby začalo hledět i na podporu ochrany přírody a její zkvalitňování v místech, kde je v důsledku zemědělské produkce poškozovaná (Wilson, 2009).

V rámci tohoto trendu došlo také ke zvýšení popularity tzv. alternativních potravinových sítí, které podporovali vztah spotřebitele s lokálním producentem. Tento vztah začal být postupem času brán jako velmi důležitý v rovině podpory trvale udržitelného rozvoje venkova a regionálního zemědělství (Goodman, 2009).

3.5.1 Alternativní potravinové sítě

Negativní dopady globálního zemědělství měly vliv na hledání alternativní koncepce, která by nahradila stávající trend. Od počátku 90. let se stále více projevovaly tendence náklonosti ke zdravému životnímu stylu, ochrany životního prostředí i k podpoře regionálních aktivit. Na základě tohoto vývoje společnosti vznikla postupem času koncepce alternativních potravinových sítí (Goodman, 2009).

Pojmem alternativní potravinové sítě označujeme způsoby distribuce potravin jiným způsobem než je běžná maloobchodní síť. Patří sem především farmářské trhy, takzvaný prodej ze dvora či stále více oblíbený způsob předprodeje sezonních potravin, které jsou distribuovány od farmáře až domů ke spotřebiteli. Tomuto způsobu se obecně říká „bio-bedýnka“ (Fendrychová, 2012).

Alternativní potravinové sítě mají ve své podstatě několik zásadních pozitivních dopadů na daný region. Zatímco v globálním, průmyslovém zemědělském odvětví se pozornost na životní prostředí odsouvá na okraj zájmu, lokální zemědělství jej vnímá jako vnitřní faktor produkce. Pro alternativní sítě tudíž není prioritou vysoká produktivita za co nejnižší náklady, ale především kvalita spojená s podporou lokálního životního prostředí. To je totiž branné jako záruka vysoké kvality (Feagan, 2007).

Zásadním pozitivním dopadem alternativních potravinových sítí je také ekonomická stránka věci. Zatímco v globálním zemědělském odvětví je kladen důraz na snižování nákladů za relativně nízké fosilní paliva a tím snižování celkových nákladů za produkci, v lokálním zemědělství je ekonomická stránka brána v rámci daného regionu. Producent i spotřebitel bývá v rámci této koncepce z pravidla z jednoho regionu. Podporou lokálních zemědělců tak zůstává zisk v dané oblasti. Tím je podpořena místní společnost i zemědělec, který při transportu potravin vynechává tzv. prostřední článek, tedy distributora, který působí pouze jako překupník (Martinez et al., 2010).

Podpora lokálního zemědělství a jeho produktů má ještě jeden pozitivní dopad. Tím je zdraví obyvatelstva. S globální distribucí potravin, se snadnou dostupností a rozšířením levného stravovacího systému, vzrostl počet zdravotních komplikací spojených s nezdravým životním

stylem. Především se jedná o problémy spojené s obezitou, rakovinou tlustého střeva dalšími komplikacemi, které mohou přinést nezdravé stravovací návyky. Alternativní potravinové sítě mají v konečném důsledku často zásadní vliv na tento způsob života. Podporou lokálních zemědělců lidé často přecházejí na zdravý životní styl a mění své zaběhlé návyky. Důsledkem je především rozšíření nabídky zdravých lokálních potravin a jejich snadnější dostupnost, která může motivovat lidi k jejich zvýšené konzumaci (Martinez et al., 2010).

V České republice se v roce 2010 rozběhl znovunalezený způsob, jakým se dostávají potraviny od výrobce ke spotřebiteli. V tomto roce totiž došlo k velkému nárůstu počtu farmářských trhů a vzrostla obliba opatřování si potravin alternativním způsobem (Fendrychová, 2012).

Jejich vznik iniciovali neziskové organizace, občanská sdružení, obce i komerční subjekty. V roce 2012 jich bylo po celé republice více než sto a dále se těšily velké oblibě. V roce 2011 byly farmářské trhy podpořeny na celostátní úrovni dotačním titulem od Ministerstva životního prostředí (Fendrychová, 2012).

V Praze první farmářský trh vznikl v roce 2009 v Klánovicích. Již o dva roky později bylo možné na území hlavního města navštívit celkem 42 farmářských trhů různých velikostí. Farmářské trhy se tak za pouhé dva roky rozšířily do téměř každé městské části Prahy (Fendrychová, 2012).

Na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK probíhal od roku 2010 do roku 2013 výzkum, který měl za cíl právě farmářské trhy v České republice. Na základě tohoto zkoumání bylo zjištěno, že tento alternativní zdroj potravin využívají lidé z nejrůznějších sociálních vrstev. Mezi silně zastoupené skupiny pak patří ženy na mateřské dovolené a důchodci. Často se tedy jedná o skupiny lidí, které se řadí spíše do ekonomicky slabší vrstvy (Fendrychová, 2012).

3.5.2 Komunitou podporované zemědělství

Specifickou formou alternativních potravinových sítí je koncept komunitou podporovaného zemědělství. Jedná se o dokonalé propojení spotřebitele s producentem. Dochází zde o navázání hlubších vazeb, kdy spotřebitelé sdílí spolu se svými lokálními zemědělci všechna rizika spojené se zemědělskou výrobou, jako je sucho, povodně, neúroda apod. (Cone et. al, 2000).

Základní myšlenka tohoto konceptu spočívá v tom, že si spotřebitel předplatí dodávku potravin z úrody zemědělce v dané části sezóny. Ten mu pak dodává v pravidelných

intervalech čerstvou úrodou z jeho farmy. Kompenzace za tyto potraviny však neprobíhá pouze formou finanční úhrady. Existují alternace, jako je například protislužba pomocnými pracemi. Za dodané potraviny v tomto případě odběratel pomáhá část sezony na farmě. Příspěvatelé či pomocníci se stávají členy klubu, tedy komunity, která danou farmu podporuje. Cena se pak odvíjí od toho, jaký je počet daného klubu. Zemědělec by měl v konečném důsledku dostat dostatečné finanční ohodnocení. Každý člen této komunity však kromě výhod přijímá i rizika. To znamená, že souhlasí, že v případě špatné úrody či nepřízně počasí a nepředvídatelných událostí může být jeho potravinový příděl krácen podle skutečné úrody (Hayden et al., 2012).

Komunitou podporované zemědělství získalo současnou podobu v USA. Předchůdce a inspiraci pro tento druh spolupráce mezi spotřebitelem a producentem lze však vysledovat daleko v minulosti. V polovině 60. let existovala v Japonsku iniciativa zvaná teikei, což v překladu znamená partnerství. Již v této době se rýsovala koncepce založená na podobné bázi, jakou je dnešní KPZ. Ke vzniku vedl nedostatek čerstvého ovoce a zeleniny. Místní obyvatelé tuto situaci řešili tím, že uzavřeli s farmáři smlouvy o výhodné směně – za podporu a pomoc na farmách dostali část úrody pro vlastní spotřebu (Van En, 1995).

Dalším předchůdce se zrodil ve Švýcarsku a následně i v Německu v druhé polovině 70. let. Teprve odtud se koncept společného farmaření a budování vazeb mezi lokálním zemědělcem a odběratelem přesunul do Spojených států amerických, kde dostal také současný název. Jeho průkopníky v USA byli Robyn Van En a Jan Vander Tuina, kteří tímto způsobem farmařili v Massachusetts (Van En, 1995).

KPZ se poslední dobou stále více rozšiřuje. Ačkoli se však lidé k této koncepci přiklánějí po celém světě ve stále větším měřítku, stále se jedná o marginální způsob distribuce potravin. Důvodem je i fakt, že se jedná o nabídku limitovanou sezónou. Lidé se musí omezovat pouze na potraviny, které jsou v daném období dostupné, na rozdíl od běžné sítě obchodních řetězců, kde je k dostání ovoce i zelenina bez ohledu na roční dobu, počasí či úrodu (Brown et al., 2008).

3.4.2.1 Komunitou podporované zemědělství v České republice

V České republice se stále jedná o nejméně rozšířené odvětví alternativních potravinových sítí. Tato koncepce si v naší republice stále nezískala masovou oblibu. V současnosti je na území České republiky 29 funkčních KPZ. Další množství zemědělců má zájem o to, aby u nich byla založena KPZ (Komunitou podporované zemědělství, 2017).

Výskyt KPZ se nejvíce řídí jejich lokalitou. Je zřejmé, že nejvíce KPZ vzniká při velkých městech. To je dáno především snadnou dostupností pro odběratele a lepším odbytem pro producenty (Komunitou podporované zemědělství, 2017).

První KPZ se začaly objevovat na území České republiky v roce 2009. V té době se jednalo o naprosto ojedinělá jev. Postupem času však začal nabývat na oblíbenosti a počty KPZ, odběratelů i producentů, neustále roste. To lze přičíst především globálnímu trendu zvyšující se náklonnosti ke zdravému životnímu stylu a podpoře lokálních potravin (Komunitou podporované zemědělství, 2017).

V České republice podpořila vznik a rozvoj KPZ mezinárodní organizace URGENCI. Ta na našem území uspořádala několik vzdělávací seminářů, které seznamovali české farmáře i širokou veřejnost o možnosti zapojení se do systému KPZ, její vytvoření a způsob fungování. V roce 2011 uspořádala organizace Pro-Bio Liga konferenci na území České zemědělské univerzity. Na ní mimo jiné vystoupili zástupci URGENCI, Soil Association i farmáři z Německa, kteří se podělili o svoje zkušenosti z provozování KPZ (eAgri, 2017).

URGENCI je mezinárodní nezisková organizace, která se zasazuje o šíření KPZ napříč Evropou. Podobně jako v České republice působila i na území Slovenska. Do České republiky poprvé zavítali zástupci této organizace v roce 2008. V následujících letech uspořádali ve spolupráci s českou organizací PRO-BIO Liga několik konferencí a odborných seminářů. Cílem všech těchto akcí byla vždy osvěta v oblasti KPZ, představení projektu nových potencionálních členů místní KPZ komunity a zároveň nabídnutí zkušeností, které získali farmáři z jiných států Evropské unie, kde KPZ existují delší dobu (URGENCI, 2017).

3.6 Obchod s potravinami v rámci České republiky

Po roce 1989 došlo k výrazným změnám v oblasti fungování a financování potravinového průmyslu a zemědělství jako celku. Důvodem byl především odklon od centrálně řízené ekonomiky státu. Zemědělství, a spolu s ním i celá ekonomika státu, prošla velkou restrukturalizací (Bičík a Jančák, 2005).

Zemědělství v České republice bylo za dob socialistické vlády centrálně řízeno i financováno. To se ukázalo jako dlouhodobě neefektivní a proto začalo docházet k zásadním změnám především ve vlastnické rovině. Nový režim se rozhodl pro privatizaci zemědělských půd a k rušení Jednotných zemědělských družstev. Na místo toho začala vznikat soukromá družstva, jejichž vedení měli na starosti vlastníci půd (Bičík a Jančák, 2005).

Tento proces přerodu byl velmi zatěžující pro životní prostředí České republiky. Především pak pro úrodné oblasti. Zemědělství se totiž velmi intenzivně zaměřilo právě tam, zatímco méně úrodné oblasti zažívaly útlum zemědělské aktivity. Rozdíly mezi úrodným a neúrodným krajem totiž socialistický režim potlačoval řízenými dotacemi, které s restrukturalizací financování a chodu zemědělství skončily (Bičík a Jančák, 2005).

V současné době obchod s potravinami v České republice podléhá všeobecnému světovému trendu globalizace zemědělství. Ta se rozšířila především s liberalizací trhu a nárůstem komerčního obchodu s potravinami. To způsobilo, že postupně došlo k útlumu lokálního obchodu s potravinami v rámci jednotlivých oblastí a rozšířilo se obchodování s potravinami na velké vzdálenosti (Robinson, 2004).

Důsledkem toho byl i nárůst významu obchodu s potravinami na světovém trhu. Ten roste neustále vzhůru, což přispívá ke stále větší globalizaci trhu s potravinami a dělá z potravin důležitou komoditu (Robinson, 2004).

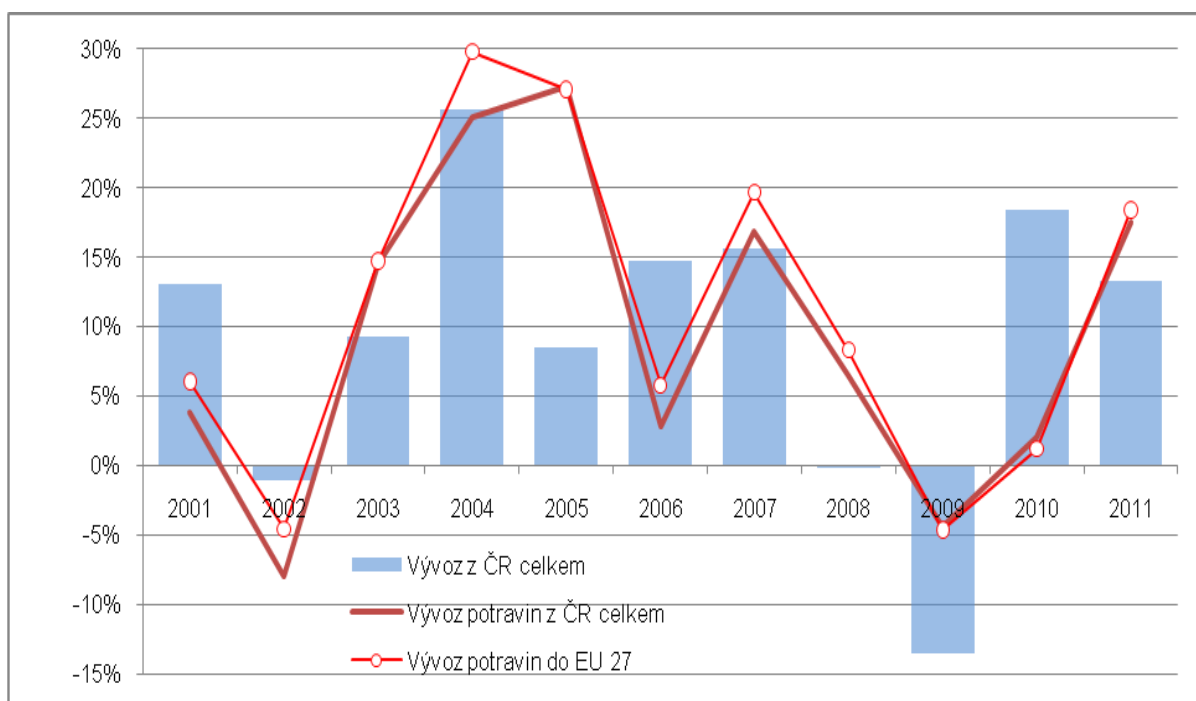
Globalizaci trhu s potravinami pomohl vývoj a zdokonalování dopravních i skladovacích schopností. S tímto vývojem začalo docházet k tomu, že se vytvořili oblasti specializující se na určitý druh potravin, ze kterých jsou převáženy na velké vzdálenosti. Zpět do zemí původu se pak vrací modifikované v jiný produkt. Příkladem může být vývoz mléka a zpětný dovoz tvarohu či jiných mléčných výrobků (Toušek et al., 2008).

S nárůstem zájmu o nejrůznější druhy potravin a zboží narostla i nabídka. Česká republika se tak stala zemí s největším počtem hypermarketů na jeden milion obyvatel. Naproti tomu dochází k postupnému útlumu menších obchodů (Spilková, 2012).

Již od počátku devadesátých let se začal velmi silně rozrůstat import potravin do České republiky. Ten dlouhodobě převládá nad exportem i v současné době. Pro srovnání lze uvést například rok 2000, kdy byl dovoz potravin o 44 % vyšší než vývoz. V následujícím roce rozdíl mírně poklesl na 39 %. Tento mírný pokles lze připsat k faktu, že se export potravin rozvíjel v této době dynamičtěji, než import (Dubská, 2012).

V následující tabulce lze vysledovat vývoj vývozu potravin z České republiky, kdy je značný nárůst v době vstupu České republiky do Evropské unie. V dalších letech pak docházelo k poklesu. Až rok 2010 znamenal opětovné oživení tempa celkového exportu potravin z České republiky (Dubská, 2012).

Graf 1 - Meziroční tempa vývozu potravin a tempa celkového exportu z ČR (v %)

Zdroj: Dubská, 2012

3.6.1 Nejvýznamnější exportní potraviny

Česká republika má dlouhodobě nejvýznamnější komoditu v oblasti vývozu potravin ve formě obilovin. Například v roce 2011 bylo vyvezeno obilovin a také obilných produktů v celkové hodnotě 20,8 mld. korun. Naopak do České republiky se obilných produktů i surových obilovin dovezlo množství v hodnotě 11,9 mld. korun. Pro srovnání lze uvést, že v rámci Evropské unie se jednalo o částku za vývoz 20,5 a za dovoz 11,4 mld. korun. Zajímavou statistikou je vysoký nárůst poměru vývoz – dovoz v roce 2010 respektive 2011. Zatímco v roce 2010 činil přebytek v dovozu 5,2 mld. korun, v roce 2011 se celkový přebytek

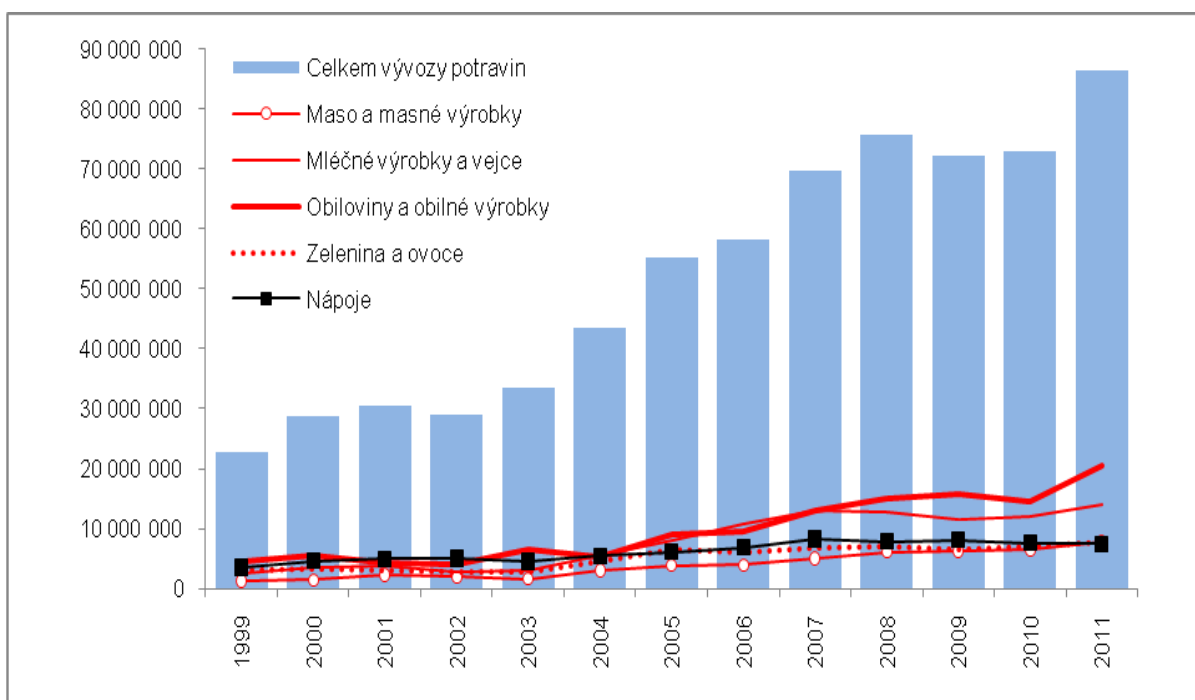
obchodu činil 9,6 mld. korun. Většina tohoto obchodu na vývozní i dovozní bázi je vedena na úrovni Evropské unie (Dubská, 2012).

Vývoz převyšoval dovoz i v jiných produktech. Především v mléčné výrobky či vejce jsou dlouhodobě více vyváženy než dováženy. Vrcholem tohoto přebytku byl rok 2007, kdy dovoz přesáhl vývoz v celkové výši za téměř čtyři miliardy korun (Dubská, 2012).

Dubská (2012) k této problematice ve své zprávě doslova říká: „ Stejně jako u obilovin i u mléčných produktů a vajec hrají výraznou roli především obchody se zeměmi mimo EU. Jestliže v roce 2011 bylo saldo dovozu a vývozu v obchodech s mléčnými výrobky a vejci pro ČR výrazně kladné (+3,2 mld. korun), pak ve vztahu k EU nebyl přebytek ani miliardový“ (Dubská, 2012).

Zajímavostí je, že dovoz mléčných produktů a mléka nadále stoupá. Zatímco z České republiky se vyváží mléka a produktů z něj vyrobených v hodnotě několika miliard, zpět do České republiky se vrací mléčné výrobky za stále větší částky. Podle statistik volně dostupných na Českém statistickém úřadě (2017) lze zjistit, že ačkoliv je v českém zemědělství vysoká produkce mléka, velká část z něj se vyváží za hranice. Do České republiky je naopak každoročně dováženo stále více mléčných produktů, které se vyrábějí v jiných státech Evropské unie (Český statistický úřad, 2017)

Graf 2 - Nejvýznamnější položky exportu potravin z ČR

Zdroj: Dubská, 2012

3.6.2 Import potravin do ČR

Zásadním problémem exportu a importu potravin v České republice je fakt, že ačkoli se vyváží stále větší množství základních surovin, jako jsou vejce či mléko, zpět do České republiky se vrací produkty z nich vyrobené. Je přitom otázkou, z jakého důvodu se základní suroviny nezpracovávají přímo v České republice (Český statistický úřad, 2017).

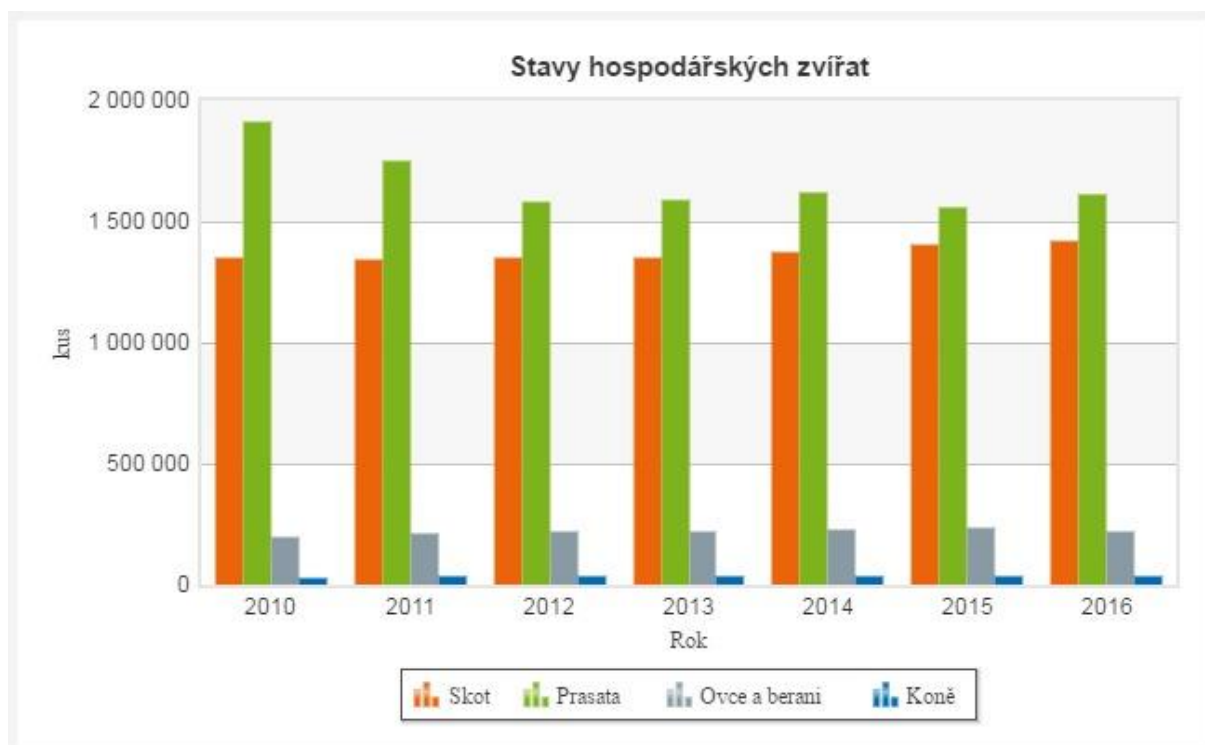
Při pohledu na statistiky celkových dovozů do České republiky je však dovoz potravin na menší míře než u ostatních komodit. Celkově se jedná u potravin o přibližně 4% z celkového dovozu. Největší dovoz potravin byl přitom zaznamenán v roce 2009, kdy činil z celkového počtu dovezených komodit 5,7 %. V té době ovšem došlo k celkovému propadu dovozu na území České republiky (Dubská, 2012).

3.6.3 Živočišná produkce a zaměstnanost v zemědělství ČR

V České republice stále rostoucí import nad exportem zásadně ovlivňuje zaměstnanost v zemědělském sektoru. Dovoz, který postupně převyšuje vývoz, má za příčinu menší produkci a tím klesá potřeba zaměstnávat nové pracovní síly (Dubská, 2012).

V českém zemědělství průběžně dochází k poklesu stavu hospodářských zvířat. Nejvýraznější je pokles v chovu prasat, kdy od roku 2010 průběžně dochází k úbytku tohoto chovu (Český statistický úřad, 2017).

Graf 3- Stavy hospodářských zvířat

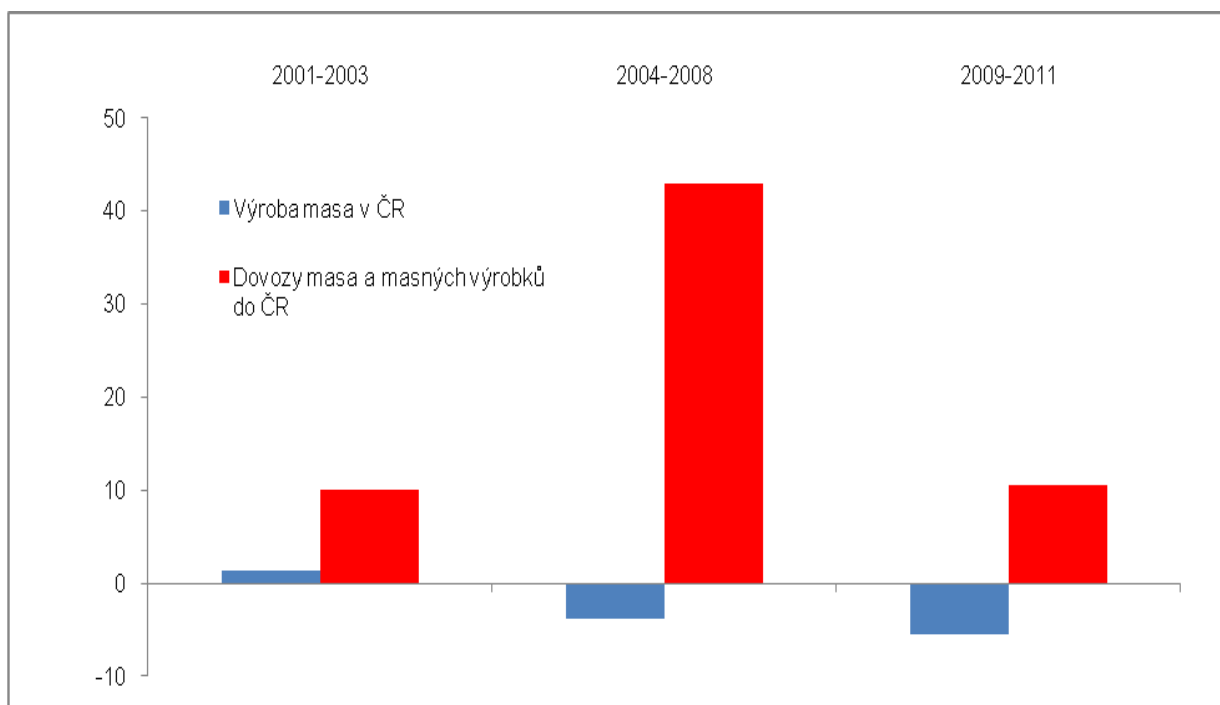

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

Zatímco u skotu se drží počet chovu na téměř stejné hladině a lze vysledovat v posledních letech dokonce mírný růst, ke snižování počtu chovaných zvířat dochází například také u drůbeže. Její stavy se snížily o téměř třetinu, když ubyla téměř polovina slepic (Dubská, 2012).

Tento trend lze jednoznačně připsat především zvyšujícímu se dovozu masa. K nejvyššímu nárůstu importu masa došlo především v letech 2004 – 2008. V tomto období lze pozorovat velký nárůst rozdílu mezi exportem a importem (Dubská, 2012).

Graf 4 - Dovozy masa a domácí produkce

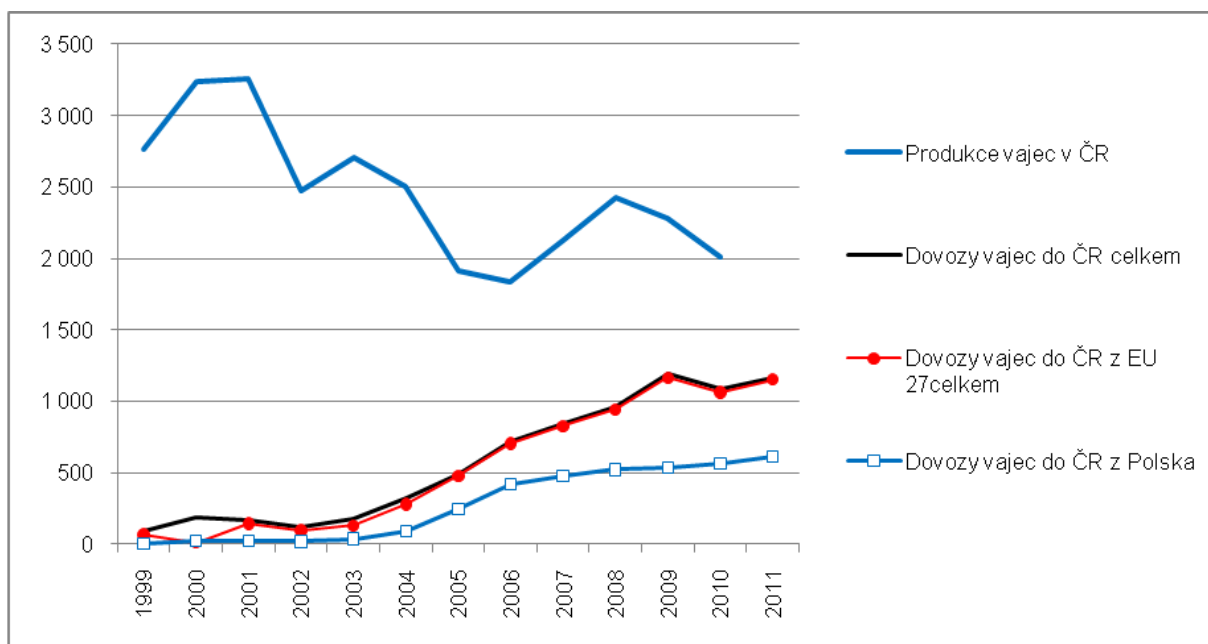
Zdroj: Dubská, 2012

Důvod proč import živočišných produktů převládá, nad jejich exportem můžeme hledat v dotační politice jednotlivých států. Pro dovozce se může stát v rámci jejich politiky v dotačních titulech lacinější, než je tomu pro naše zemědělské producenty. Jejich dovoz do České republiky se pak v důsledku toho může vyplatit. Naproti tomu produkce masa ve finančně nevýhodné pozici je v tomto případě prodělečná. Tato politika dotací a podpory regionálních zemědělských producentů v oblasti chovu hospodářských zvířat má pak za následek snižování jejich chovu (Dubská, 2012).

Naproti tomu je však produkce obilovin i obilných produktů v permanentním růstu. To je způsobeno především jeho vysokou exportní váhou. Určitý vliv na to však může mít i struktura rostlinné produkce. Například zvyšující se rozsah osevních ploch řepky, která je stále hojně využívána v průmyslovém odvětví v České republice i v exportu (Dubská, 2012).

Vývoj exportu a importu v zemědělství velmi ovlivnil produkci vajec a tím i počty v chovech drůbeže v českých zemědělských podnicích. Vejce se stále více dovážejí z Evropské unie do České republiky a to v takovém měřítku, že dlouhodobě utlumuje produkci vajec v České republice, ačkoli v posledních letech útlum klesá (Český statistický úřad, 2017).

Graf 5 - Srovnání dovozů a domácí produkce vajec

Zdroj: Dubská, 2012

Dovozy potravin ovlivňují také zaměstnanost v zemědělském sektoru. Například v roce 2000 zaměstnávalo toto odvětví celkově 233,3 tis. osob, v roce 2011 už pouze 151,1 tis. (Dubská, 2012). Dubská (2012) k tomu dodává že „nepochybně na tento posun směrem dolů působily i další vlivy technologického či jiného charakteru, lze však předpokládat, že vytěšňování domácí produkce dovozy patřilo k významným faktorům ovlivňujícím zaměstnanost v zemědělství“ (Dubská, 2012).

4. Materiál a metody

Pro zjištění možností rozvoje stávajícího stavu zemědělské produkce i komfortu života na venkově v příměstské oblasti Plzně jsem v této práci použila dvě metody.

V první řadě bylo nutné zanalyzovat současný stav. Pomocí sběru aktuálních statistických údajů, jsem shromáždila všechna dostupná data. Zjistila jsem rozlohy půdy a možnosti zemědělské produkce na nich a dopravní spojení z Plzně do okolních obcí. Zároveň jsem se zaměřila na alternativní potravinové sítě i komunitou podporované zemědělství. Z těchto výzkumů jsem zjistila, že speciálně v této oblasti má Plzeň a potažmo i její příměstská oblast velké mezery.

Další část výzkumu této práce jsem proto zaměřila na alternativní potravinové sítě, především pak KPZ. Komunitou podporované zemědělství je ve sledované oblasti na velmi málo rozvinuté úrovni. Podle webu www.kpzinfo.cz, který se zabývá touto formou alternativních potravinových sítí je v Plzni a okolí prakticky úplná absence KPZ. (Komunitou podporované zemědělství, 2017).

Potenciál a nevyužití místo v rozvoji venkova a zemědělství v okolí Plzně tedy vidím v rozvoji sítě KPZ. Aby bylo možné zjistit, zda by tento koncept měl šanci na úspěšný rozvoj, oslovila jsem pomocí dotazníku obyvatele Plzně.

Více než sto respondentů odpovídalo na otázky zaměřené na KPZ, alternativní potravinové sítě a podporu lokálních potravin.

Všichni respondenti byli předem seznámeni se základním principem KPZ. Předem jsem totiž předpokládala, že je pravděpodobné malé povědomí o tomto typu možnosti podpory lokálních zemědělců a získávání regionálních potravin. Dotazník jsem šířila především pomocí sociálních sítí, které byly zaměřené na obyvatele města Plzně.

Složení otázek bylo následující:

- 1) Prosím uveďte Váš věk
- 2) Jaké je Vaše pohlaví?
- 3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- 4) Preferujete lokální zemědělské produkty před těmi, které jsou importované ze zahraničí?
- 5) Využíváte farmářské trhy, biobedýnky, obchody s potravinami lokálních zemědělců apod.?
- 6) Slyšeli jste někdy v minulosti o koncepci Komunitou podporované zemědělství?

- 7) Využili jste ji někdy nebo jste součástí takové komunity?
- 8) Pokud by byla ve vaší blízkosti KPZ zapojili byste se?

Z mého hlediska bylo pro práci důležité, aby měla i náhled na situaci u zemědělců. Našla jsem proto také jednu farmu, abych jí oslovila s prosbou o informace ohledně KPZ a jejich aktivit. Otázky, jsem pokládala formou telefonického rozhovoru přímo s majitelem a provozovatelem farmy panem Jindřichem Terčem, který mi poskytl důležité informace, především v oblasti informovanosti farmářů o tématu KPZ.

Další použitou metodou bude SWOT analýza. Díky ní budu schopna shrnout všechny silné a slabé stránky v regionu týkající se možnosti rozvoje venkova a zemědělství. Navíc mi tato možnost pomůže shrnout i všechny příležitosti a hrozby. Všechny aspekty, které ve SWOT analýze použiji, budou zaměřeny především na ekologické zemědělství a alternativní potravinové sítě.

Všechny získané informace jsem se pokusila zanalyzovat a vyvodit z nich závěry, které by mohly přispět k rozvoji venkova a zemědělství v příměstské oblasti Plzně.

4.1 Charakteristika sledovaného regionu

4.1.1 Město Plzeň

Plzeň je čtvrtým největším městem v České republice. Bylo založeno v roce 1295 na soutoku čtyř řek Úhlavy, Úslavy, Radbuzy a Mže. Poloha Plzně poskytuje výhodné prostředí pro průmysl, zemědělství i její obyvatele. Z toho důvodu zastává dominantní postavení v Plzeňském kraji. Ve městě a v jeho blízkém okolí jsou dobré geografické podmínky pro zemědělskou výrobu, velmi dobrá občanská vybavenost a dopravní infrastruktura (Město Plzeň, 2017).

Plzeň je univerzitní město, kterému dominuje především Západočeská univerzita, nachází se zde ovšem i široká síť středních škol. V této obci je také dlouhodobě nízká nezaměstnanost, která se drží okolo 5% (ČSU, 2017).

V tomto městě je nízká nezaměstnanost zajištěna především vysokým počtem nabízených pracovních pozic. Nachází se zde několik velkých firem, jimž dlouhodobě

Obrázek 2 - Znak města

Zdroj: www.plzen.eu

dominuje Plzeňský Prazdroj. Je zde také zastoupena velká výroba těžkého průmyslu a dále také výroba dopravních prostředků určených pro městskou hromadnou dopravu. Tato výroba je navíc podpořena dalšími většími či menšími průmyslovými oblastmi. Nejvýznamnější se nachází na západní straně města v oblasti, která se nazývá Borská pole. V této části Plzně nalezneme především firmy, které se zaměřují na výrobu komponentů v automobilovém odvětví a výrobu elektroniky.

Dobrá dopravní infrastruktura, nízká míra nezaměstnanosti, velké kulturní vyžití a další faktory přispívají ke stálému nárůstu obyvatel. Z okolních i více vzdálených obcí se do Plzně stahují noví obyvatelé. Mnoho lidí do Plzně dojíždí především z příměstské oblasti. To má za důsledek úbytek mladé pracovní síly v oblasti, které se tato práce věnuje.

4.1.2 Příměstská oblast Plzně

Sledovaná oblast se skládá ze 14 obcí, které jsou v těsném sousedství s krajským městem Plzní. Obec s největším počtem obyvatel je Starý Plzenec, přičemž ve všech obcích pravidelně počet obyvatel pozvolna stoupá. Všechny obce se nachází v těsném sousedství s krajským městem Plzní a jsou součástí okresu Plzeň – město (Český statistický úřad, 2017).

Blízkost těchto obcí velkému krajskému městu jistě ovlivňuje životy jejich obyvatel. Mají snadnější dostupnost práce, mohou snadno dojíždět do velkých obchodů, mají dostupné kulturní vyžití velkoměsta a nejsou závislí na malé obci a omezení jejich vybaveností. Z toho důvodu lze předpokládat, že se jedná většinou o vyhledávané lokality, což může do jisté míry vysvětlovat dlouhodobý nárůst obyvatel těchto obcí.

Prakticky do všech obcí ve sledované oblasti je velmi dobré dopravní spojení s Plzní. Každá z obcí je navíc v systému Integrované dopravy Plzeňska což obyvatelům obcí usnadňuje cestování do zaměstnání v Plzni (Plzeňské městské dopravní podniky, 2017).

Snadný přístup do velkého města by mohl mít za následek menší zájem o podnikatelské aktivity v malých obcích. Mohla by zde chybět motivace k tomu, zakládat vlastní podnikatelské subjekty s nejistou budoucností.

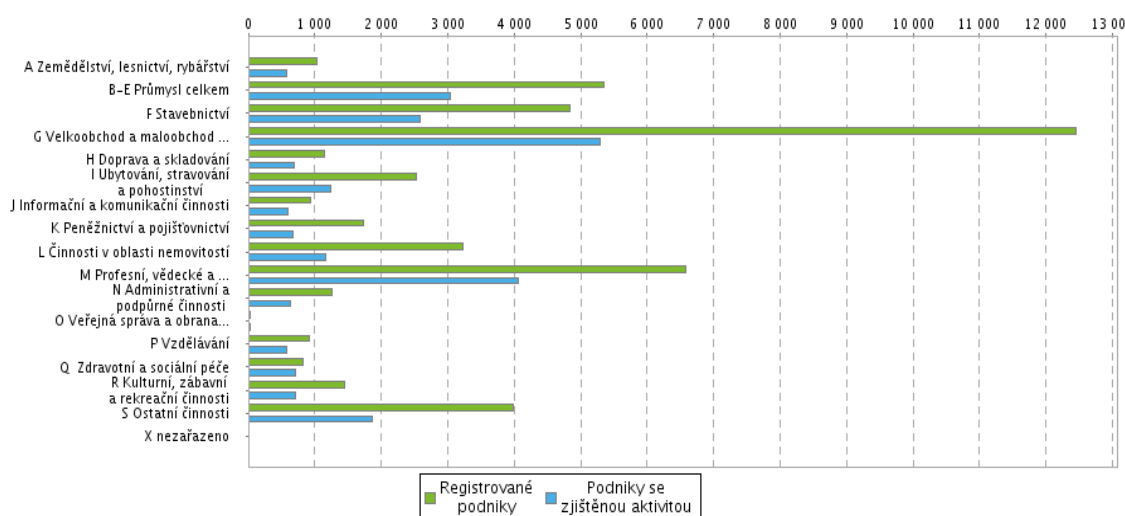
Tabulka 1 - Počet obyvatel příměstské části města Plzeň od roku 2012 - 2016

Název obce	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Dýšina	1606	1764	1790	1797	1806	1829	1825
Chrást	1820	1805	1815	1837	1870	1866	1869
Chválenice	576	632	660	678	688	687	695
Kyšice	757	867	887	887	901	925	948
Letkov	462	580	608	611	624	649	657
Lhůta	162	169	168	176	174	175	172
Losiná	955	1109	1182	1219	1246	1257	1288
Mokrouše	174	203	207	221	228	230	237
Nezbavětice	172	205	199	205	211	213	209
Nezvěstice	1390	1442	1454	1439	1441	1436	1451
Plzeň	169935	167648	167302	167472	168034	169033	169858
Starý Plzeňec	4469	4775	4847	4888	4955	4977	4955
Šťáhlavy	2248	2356	2395	2460	2472	2501	2523
Štěnovický Borek	439	479	500	514	534	548	550
Tymákov	690	815	857	871	893	919	953

Zdroj: Český statistický úřad, 2011

V příměstských oblastech Plzně se přesto nachází mnoho firem různého zaměření. Nejčastěji se jedná o maloobchodní činnost a průmysl. Této lokalitě je také více než tisíc registrovaných firem, které se zaměřují na zemědělskou produkci (Český statistický úřad, 2017).

Graf 6 - Podnikatelské subjekty podle odvětví

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

Důvodem, proč se zde nachází tolik zemědělských firem, mohou být kromě dobrého spojení do velkého města také možnosti, které zemědělcům okolí Plzně nabízí. Příměstská oblast Plzně má poměrně dobré podmínky pro zemědělskou produkci. Nachází se zde oblasti s velkým zastoupením orné půdy i velké vodní plochy. Největší zemědělské půdy se nachází v okolí obcí Starý Plzenec, Štáhlavy a Chválenice kde je téměř 900 ha zemědělských ploch. Pro srovnání přímo v Plzni je 5907 ha zemědělské půdy (Český statistický úřad, 2017).

Tabulka 2 - Bilance půdy - zemědělská půda

Název obce	Celková výměra půdy v ha	Zemědělská půda	z toho			
			orná půda	zahrada	ovocný sad	trvalý travní porost
Dýšina	1 039	382	266	51	1	64
Chrást	984	435	285	52	1	97
Chválenice	992	830	645	17	2	166
Kyšice	707	362	279	28	4	50
Letkov	471	242	192	16	2	31
Lhůta	341	179	116	12	-	51
Losiná	679	480	368	39	10	64
Mokrouše	274	247	133	7	-	107
Nezbavětice	475	365	266	7	1	92
Nezvěstice	644	481	327	34	3	116
Plzeň	13 767	5 907	4 258	976	42	632
Starý Plzenec	1 837	882	526	144	2	211
Štáhlavy	2 397	827	570	85	2	170
Štěnovický Borek	623	323	231	20	-	73
Tymákov	911	562	457	19	2	84

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

Pro představu, jaké možnosti nabízí zemědělcům příměstská oblast Plzně, uvádím ještě statistiky druhů půdy, které se nacházejí v její příměstské oblasti. Z nich lze vyčíst, že se v okolí Plzně nachází nejčastěji nezemědělské plochy v celkové velikosti 7885,02 ha. Tyto půdy jsou pokryté lesními pozemky, vodní plochou, zastavěnou plochou a nádvořími a ostatní plochou. Zajímavostí může být, že od roku 2015 do roku 2016 nezemědělské půdy lehce vzrostly. Na rozdíl od ploch zemědělských, které v tomto období naopak ubyly. Na konci

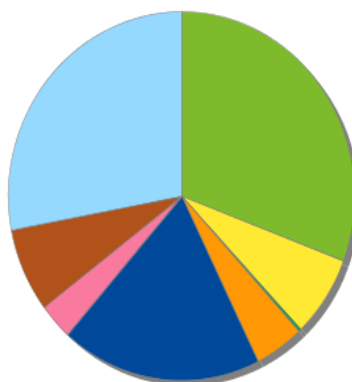
roku 2016 čítaly zemědělské půdy v Plzni a okolí 5 882, 09 Ha. Z těchto půd se nejčastěji jedná o orné půdy. Následují zahrady a trvalé travní porosty (Český statistický úřad, 2017).

Tabulka 3 - Statistika druhů pozemků v okrese Plzeň - město

	31. 12. 2015	31. 12. 2016
Celková výměra	13 767,11	13 767,10
Zemědělská půda	5 890,13	5 882,09
Orná půda	4 243,68	4 235,73
Chmelnice	-	-
Vinice	-	-
Zahrada	973,81	976,49
Ovocný sad	41,42	40,01
Trvalý travní porost	631,22	629,85
Nezemědělská půda	7 876,98	7 885,02
Lesní pozemek	2 579,68	2 579,50
Vodní plocha	436,48	436,60
Zastavěná plocha a nádvoří	1 010,44	1 015,29
Ostatní plocha	3 850,38	3 853,63

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

Graf 7 - Druhy pozemků (ha)

● Orná půda	● Chmelnice	● Vinice	● Zahrada	● Ovocný sad	● Trvalý travní porost	● Lesní pozemek	● Vodní plocha
● Zastavěná plocha a nádvoří	● Ostatní plocha						

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

5. Výsledky

5.1 Alternativní potravinové sítě v Plzni a okolí

V Plzni je podobně jako v jiných velkých městech České republiky velmi oblíbené a vyhledávané nakupování lokálních potravin na tzv. farmářských trzích. Ty největší se konají na pravidelně každých 14 dní v sobotu na Náměstí republiky. Tradičně zde nabízejí své produkty farmáři z celého Plzeňského kraje a navštěvují je tisíce lidí (Plzeňské farmářské trhy, 2017).

Druhou variantou, která v Plzni funguje, je tzv. systém biobedýnek. Na internetu lze poměrně snadno vyhledat několik dodavatelů bedýnek, které obsahují sezónní lokální potraviny. U těchto dodavatelů se pak zájemce registruje a odebírá pravidelně či nepravidelně vyžádaný typ bedýnky. V některých případech funguje systém téměř jako u KPZ, to znamená, že se zájemce o tuto službu zaregistruje do klubu a pravidelně odebírá bedýnku, jejíž složení určuje dodavatel. Rozdíl od klasické KPZ je ten, že se nejedná o jednu farmu. Potraviny v této bedýnce pocházejí z různých farem České republiky (Klub bedýnkářů Plzeň, 2017).

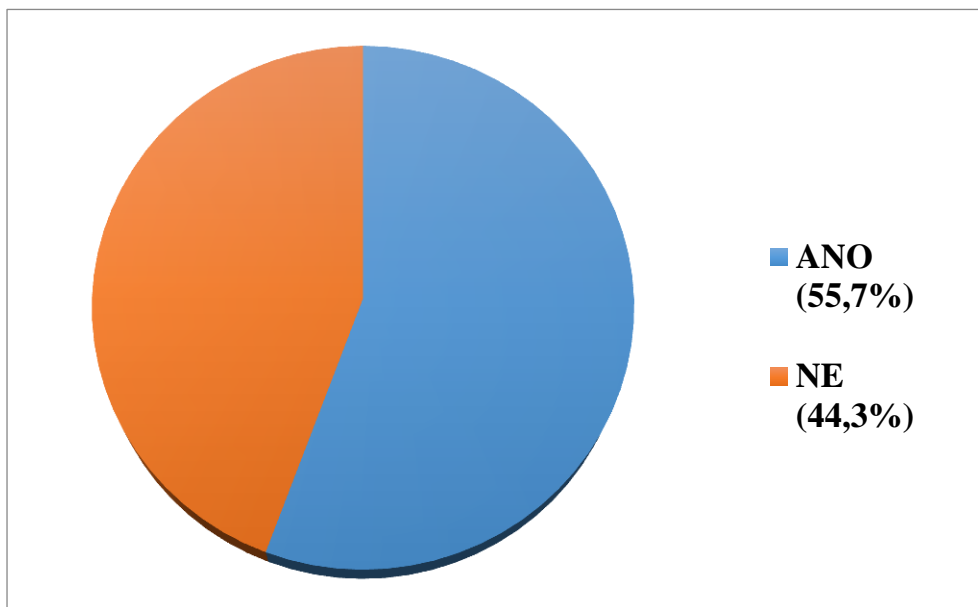
Pro příklad uvedu složení bedýnky, kterou nabízel Klub bedýnkářů Plzeň 21. 3. 2017. V bedýnce, kterou dodavatelé distribuovali svým odběratelům, bylo Červené zelí cca 0,9 kg, karotka nepraná min. 0,5 kg, červená řepa min. 0,5 kg, brambory min. 1 kg, biopomeranč 3 ks, jablka menší odr. Idared cca 0,55 kg, citrony 3 ks, sušené meruňky nesířené velké min. 150 gr., čerstvý tvaroh 1 ks - min. 250 gr., ochucený akátový med + 5% ovocná biosložka – maliny (Klub bedýnkářů Plzeň, 2017).

Kromě těchto zdrojů lokálních potravin lze v Plzni vyhledat i několik farmářských obchodů. Nachází se zde například obchod U Lidušky, který sám sebe prezentuje jako „kamenný farmářský trh“ (Obchod u Lidušky, 2017).

Alternativní potravinové sítě vyhledává větší část obyvatel Plzně, což vyplynulo i z mého dotazníku. Podle něj se ze 115 respondentů vyjádřilo, že využívá pro nákup potravin farmářské trhy nebo biobedýnky.

Na základě těchto poznatků by bylo vhodné se zamyslet, zda je možná hypotéza, že by obchod s lokálními potravinami mohl z větší části nahradit obchod s potravinami, které jsou importované do Plzně z velkých vzdáleností. Současný trend naznačuje, že zájem mezi obyvateli Plzně do jisté míry existuje.

Graf 8 - Využíváte farmářské trhy, biobedýnky, obchody s potravinami lokálních zemědělců apod.?

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Na základě otázky o využívání farmářských trhů, biobedýnek či obchodů s lokálními potravinami vyplynulo, že většina respondentů tuto formu pořízování potravin vyhledává. Z toho lze usoudit, že alternativní potravinové sítě mají potenciál zaujmout dominantnější pozici na poli obchodu s potravinami. Důležité je však kromě odběru také dostatečná a kvalitní dodávka.

Rozvoj venkova v příměstské oblasti Plzně lze tedy podpořit nepřímo a sice podporou obchodu s lokálními potravinami. To by mohlo motivovat farmáře v okolí Plzně, kdy by měli větší šanci odběru potravin.

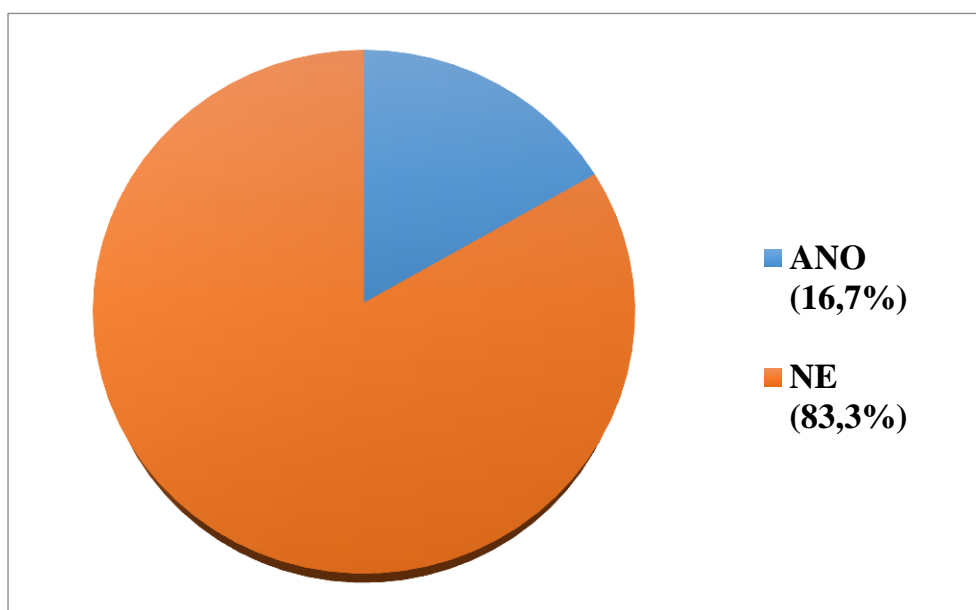

5.1.1 KPZ v příměstské oblasti Plzně

Z předchozích kapitol vyplývá, že v Plzni je zájem o lokální potraviny značný a stejně jako jinde na světě i zde nastoupil trend zdravého životního stylu a výživy. Ačkoli je zde poměrně dobrá možnost navštívit farmářské trhy či obchody s lokálními potravinami, popřípadě odebírat biobedýnky, systém KPZ se v této lokalitě zatím neuchytil.

Podle serveru www.kpzinfo.cz, který nabízí adresář KPZ i zájemců o začlenění do tohoto systému z řad farmářů, se v celém Plzeňském kraji nenachází žádná komunitou podporované zemědělství. Důvodem může být malá informovanost veřejnosti i farmářů o této alternativě nabídky svých produktů jak v řadách dodavatelů, tak odběratelů. Podle dotazníku, který jsem rozesílala občanům Plzně, ví o této variantě jen minimum lidí.

Graf 9 - Slyšeli jste někdy v minulosti o koncepci Komunitou podporované zemědělství?

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V rámci práce jsem se také pokoušela zmapovat, do jaké míry informovanost o KPZ probíhá. V Plzni a okolí je informační kampaň nulová. V České republice sice probíhají odborné semináře a konference. Dle mého názoru ale nejsou postaveny tak, aby mohli oslovit širokou veřejnost, což také potvrdilo mé dotazníkové šetření.

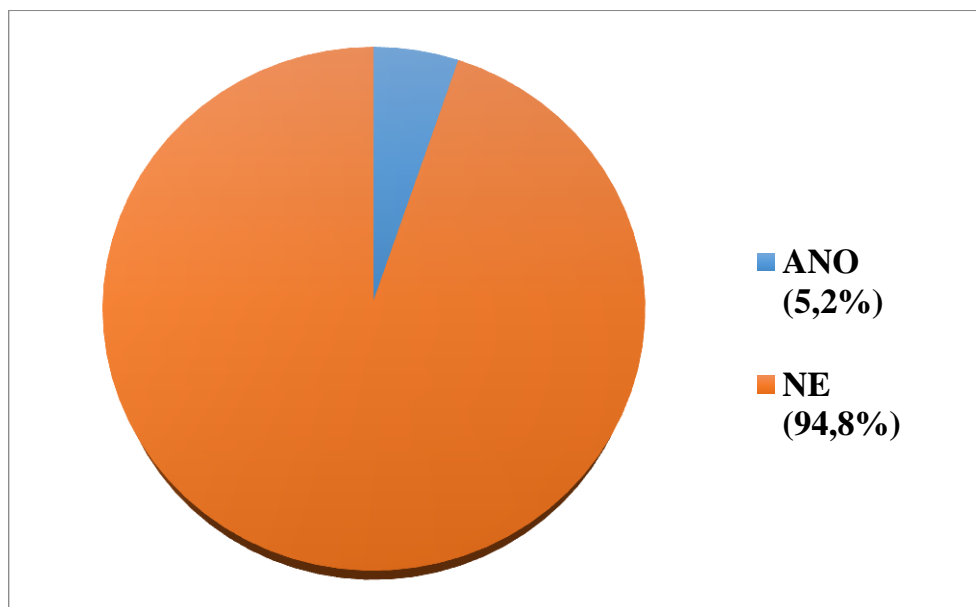
Vzdělání v této oblasti je přitom klíčové. Podpořit region rozšiřováním alternativních potravinových sítí lze především v oblastech, kde se nachází bílá místa. KPZ je varianta, jak dát malým farmářům i obyvatelům Plzně a její příměstské oblasti motivační impuls.

Vzhledem k tomu, jak malá informovanost mezi obyvateli Plzně o KPZ panuje, je logické, že bude také nízké procento respondentů, kteří tuto formu nákupu lokálních potravin a podpory místních zemědělců využilo. Podle dotazníků jen 5,2 % z celkového počtu oslovených respondentů. Samozřejmě může následovat otázka, zda by měla KPZ v tomto regionu své uplatnění.

Nabízí se tedy srovnání. Při pohledu na další velká města v České republice lze vysledovat jednu základní věc. KPZ a celkově alternativním potravinovým sítím se více daří okolo velkých měst. Je to pochopitelně způsobené především vysokou hustotou obyvatel, větší náchylností ke globálním životním trendům, snadnější dostupnost a pravděpodobně také větší finanční stabilitou obyvatel velkých měst. Praha je v tomto ohledu jednoznačně na nejvyšší pozici. Okolo tohoto města lze podle informačního webu kpzinfo.cz najít velké množství těchto uskupení.

Z toho důvodu lze soudit, že vyšší informovanost ohledně této možnosti by mohla přinést masovější zakládání KPZ a tím také motivaci pro jejich zakládání lokálními farmáři.

Graf 10 - Využili jste ji někdy nebo jste součástí takové komunity?

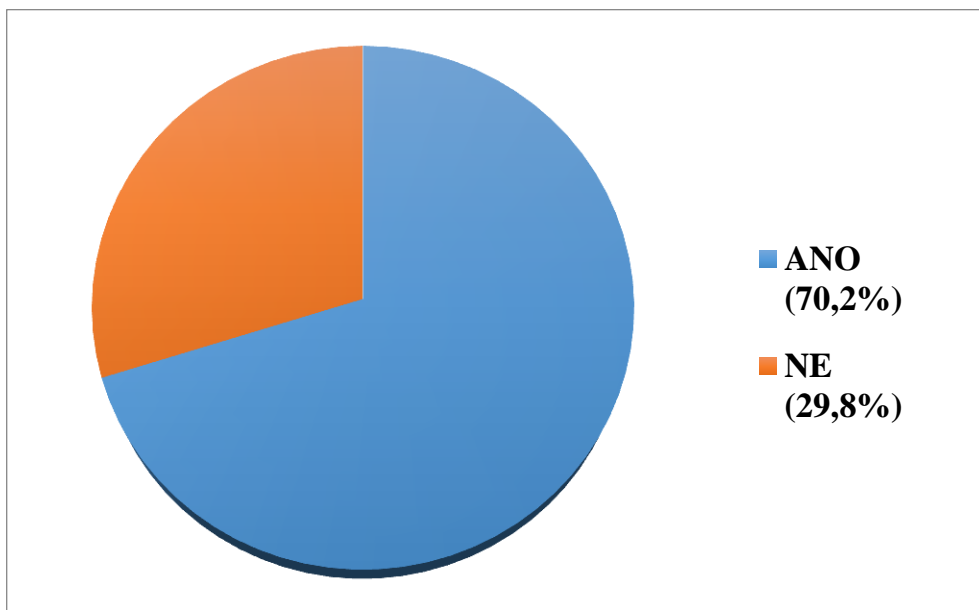
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Z mého hlediska nejdůležitějším ukazatelem této práce je pak porovnání s procentuálním výsledkem otázky, zda by obyvatelé Plzně využívali KPZ a zapojili se do

jejího chodu, kdyby byla nějaká v jejich blízkém okolí a snadném dosahu. Na tuto otázku odpovědělo kladně více než 70 % respondentů, z čehož vyplývá, že zájem o tuto službu v Plzni skutečně existuje.

V kontextu této otázky a odpovědí respondentů lze potvrdit mou předešlou hypotézu a sice, že KPZ mají potencial pro své šíření v Plzni a její příměstské oblasti. Bez kvalitní informativní kampani je to ale zcela nereálné.

Graf 11 - Pokud by byla ve vaší blízkosti KPZ, zapojili byste se?

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Aby práce měla větší vypovídací hodnotu, rozhodla jsem se, že zkontaktuji také druhou stranu v systému KPZ, tedy nějakého farmáře. Na stránce www.kpzinfo.cz jsem si našla v adresáři farem jednu, která funguje v obci Štěnovický Borek. Farma se prezentuje jako ekologická, nabízí prodej potravin ze dvora, nicméně není zapojena do systému KPZ.

Pro účely této práce jsem do farmy zavolala a udělala s majitelem, panem Jindřichem Terčem, krátký telefonický rozhovor.

Zajímaly mě především čtyři otázky:

- 1) Slyšel už jste někdy o systému KPZ?
- 2) Proč jste KPZ dosud nezaložil?
- 3) Uvažoval jste o založení KPZ?
- 4) Co si o tomto systému myslíte v obecné rovině?

Pan Terč se vyjádřil ke konceptu KPZ kladně. O jejich existenci ví, systém se mu líbí, ale z jeho pohledu je tato forma distribuce potravin pro jeho farmu zbytečná. Farma totiž nabízí pouze hovězí a jehněčí maso. Systém KPZ, který nabízí různé druhy sezónních potravin mu tedy prý přijde pro jeho farmu nepoužitelný. Zároveň však nevyločil, že do budoucna podobný projekt zavede. Musel by ale získat více informací a zároveň diskutovat s jinými farmáři, kteří mají podobně založené farmy a mají s KPZ zkušenosti.

5.1.2 Test biobedýnek

V rámci práce jsem se rozhodla, že sama vyzkouším nabídku jedné firmy. Našla jsem si Svět bedýnek, kteří mají ve své nabídce velmi rozmanité druhy takzvaných biobedýnek. Přišlo mi zajímavé, že se zákazník může orientovat buď, výhradně na české potraviny nebo, pokud nechce být limitovaný aktuální sezónou, může si vzít bedýnku, která obsahuje i zahraniční potraviny. Dodavatel u všech surovin popisuje jejich původ a podmínkou je vždy fakt, že jejich pěstování probíhalo na ekologických farmách. Pro představu, jak taková nabídka a forma dodání vypadá, jsem si objednala základní Farmářskou bedýnku týdne, která se vyznačuje tím, že v hlavní sezóně obsahuje výhradně potraviny z českých farem a v době menší úrody či mimo sezónu jsou některé potraviny doplněné o ty, které byly dovezeny ze zahraničních biofarem. Složení je navíc každý týden jiné, s výjimkou některých stálých surovin. Dovážka probíhá až do domu či na jakoukoli adresu a zvolit si lze datum dodání i čas.

Zajímavostí je také druh obalu. Odběratel má možnost odběru v kartonové krabici, která je zálohovaná na částku 30 Kč, nebo v papírových taškách, které jsou zdarma. Výhodou pro odběratele je tedy fakt, že může zvolit ekologicky šetrnou variantu, kdy krabici při každém dalším odběru mění za plnou, případně si potraviny rovnou přeskládá a obal odevzdá.

Bedýnka, kterou jsem si objednala, byla doručena v přesně stanoveném termínu a byla naplněná na první pohled kvalitními a čerstvými potravinami. U všech potravin byl popsán

původ. Kromě lokálních českých potravin obsahovala bedýnka také suroviny dovezené, které nahrazovaly ty potraviny, které na českých farmách ještě nerostou.

Obrázek 3- Farmářská biobedýnka týdne

Zdroj: Autor

Zajímavostí u této bedýnky je, že také potraviny, které byly dovezené ze zahraničí, měly v popisku původu jméno českého farmáře. Například farmář pan Miloš Kurka, který podle dodaných informací farmaří v Černíkovcích na Královéhradecku, odjíždí přes zimu do Itálie a objíždí místní biofarmy, aby dovážel citrusy a zeleninu v biokvalitě, když jí nelze pěstovat v České republice.

Dodaná bedýnka obsahovala kromě zeleniny, ovoce a žampionů ještě vejce ze Statku Dvořák. Tato farma dodává vejce od slepic chovaných na podestýlce a s bidýlky.

Kromě toho však pan Dvořák přidává jednu zajímavost. Farma totiž slepice, po ukončení intenzivní snášky, umísťuje na různých zahradách, které hledají ve spolupráci s neziskovou organizací Slepice v nouzi.

Test biobedýnky mi přinesl dosud neznámou zkušenost a pomohl mi nahlédnout do procesu získávání potravin pro zájemce o pravidelnou dovážku Bio surovin. Jedná se prakticky o pohodlnější verzi nákupu potravin na farmářských trzích, s možností zjišťování zajímavých informací ze světa alternativních potravinových sítí a ekologicky šetrného pěstování a chovu.

5.2 SWOT analýza příměstské oblasti Plzně

Následující kapitola se věnuje SWOT analýze příměstské oblasti Plzně. Tato metoda sběru dat umožňuje porovnání silných a slabých stránek regionu. Zároveň nabízí pohled na příležitosti a hrozby, které v regionu jsou. SWOT analýzu lze aplikovat na jakékoli odvětví i region. Pro účely této práce jsem zvolila SWOT analýzu týkající se možností rozvoje venkova a zemědělství ve sledované oblasti.

Silné stránky

- Nízká nezaměstnanost
- Výborná dopravní infrastruktura
- Dobrá technická infrastruktura
- Dobrá občanská vybavenost
- Dobré klimatické podmínky
- Velké plochy úrodné zemědělské půdy
- Velké plochy trvale zatravněných ploch
- Vysoký podíl rodáků
- Dobrá dostupnost veřejných i komerčních služeb
- Působnost několika MAS
- Kladný vztah k alternativním potravinovým sítím
- Vysoký zájem obyvatel o vlastní region
- Vysoký zájem o čerstvé lokální potraviny

Slabé stránky

- Snižování zájmu o venkovský způsob života
- Velká konkurence velkokapacitních zemědělských podniků
- Absence KPZ
- Nízká informovanost o KPZ
- Minimální propagace o KPZ
- Velké investiční náklady pro začínající zemědělce
- Vztah k půdě často nájemní
- Stárnutí obyvatel v regionu
- Odliv obyvatel do velkých měst
- Dojíždění obyvatel obcí za zaměstnáním do Plzně

Příležitosti

- Osvěta v oblasti KPZ a jiných alternativních způsobech distribuce potravin
- Tvorba KPZ
- Vzdělávání v oblasti ekologického zemědělství
- Osvěta v oblasti dotačních programů v zemědělství
- Agroturistika se zaměřením na zvýšení zájmu o lokální zemědělství
- Podpora malých lokálních farem
- Podporovat podnikatele nabízející alternativní distribuci potravin v regionu
- Udržovat místní venkovské tradice a folklór

Hrozby

- Levnější potraviny v hypermarketech
- Zvyšující se import potravin ze zahraničí
- Vysoké ceny bioproduktů a lokálních potravin
- Pohodlný životní styl obyvatel
- Nezájem o regionální politiku
- Ztráta zájmu o tradiční řemesla
- Zánik místních tradic
- Odchod mladé generace
- Živelné pohromy
- Změna klimatu
- Nemoci hospodářských zvířat
- Choroby a škůdci pěstovaných rostlin
- Nedostatek kvalifikované pracovní síly

Při zkoumání sledované oblasti analýzou SWOT jsem zjistila, že se zde nachází mnoho silných stránek regionu, které poskytují dobré podmínky pro rozvoj venkova, formou podpory obchodu s lokálními potravinami.

V oblasti Plzně a okolí lze zaznamenat zvyšující se zájem o lokální čerstvé potraviny, a životní styl. Navíc je v obcích na okraji Plzně dobrá občanská vybavenost, dopravní i technická infrastruktura a spojení s velkým krajským městem.

Silnou stránkou pro rozvoj venkova a zemědělství ve sledované oblasti je vysoký zájem o vlastní region a z toho vyplývající existence několika Místních akčních skupin.

Výhodou jsou také dobré klimatické podmínky, které zde pomáhají lepší úrodě. Zároveň jsou v této oblasti velké trvale zatravněné plochy, které se dají využívat k chovu hospodářských zvířat.

V oblasti se dá za slabé stránky považovat nedostatečná informovanost v oblasti alternativních potravinových sítích, která je vidět především u Komunitou podporovaného zemědělství, které má v regionu úplnou absenci. Ta se projevila i dotazníkové šetření kdy více než 80% respondentů nikdy neslyšelo o KPZ.

Slabou stránkou v oblasti zemědělství je jistě vysoká investiční zátěž pro začínající zemědělce a většinou nájemní vztah k půdám.

Nevýhodou regionu je také odliv mladých lidí do velkých měst včetně dojíždění za prací. Tím malé obce přicházejí o potencionální pracovní sílu i obyvatele, který by svůj mikroregion rozvíjeli.

Za hlavní hrozby v zemědělství v oblasti kolem Plzně lze považovat především prodeje levnějších potravin v hypermarketech a dovoz surovin ze zahraničí. Velké hypermarkety často nevěnují lokálním potravinám takový prostor jako těm dovezeným. Lokální potraviny mají navíc často i několikanásobně vyšší cenu.

Mezi další hrozby lze považovat ztrátu zájmu o lokální tradice a venkovský život, ztrátu zájmu o regionální politiku a zvyšující se zájem obyvatel o pohodlný život bez náročné práce v zemědělském sektoru.

Hrozby v tomto regionu jsou také přírodního rázu. Především ze strany chorob či přírodních katastrof či trvalých změn klimatu.

Příležitosti jsou informovanost a vzdělávání obyvatel v oblasti podpory lokálního zemědělství. Probouzení zájmu obyvatel o regionální politiku, místní tradice a zdravý životní styl s ohledem na přírodu.

6. Diskuse

Jakým způsobem je možné podpořit rozvoj venkova a zemědělství v oblasti, kde se mu poměrně dobře daří? Oblast v okolí Plzně má výhodu stejnou, jakou mají oblasti okolo jiných velkých měst. Je jí dobrá dostupnost. Snadná dosažitelnost všech výhod velkého města nabízí místním obyvatelům zcela jiné standardy, než mají obyvatelé malých vesnic vzdálených desítky kilometrů od nejbližšího většího města.

A možná právě z toho důvodu je potřeba podporovat lokální zemědělské farmy. Vzbuzovat v nich motivaci pro to, aby i nadále fungovali a dodávali na místní farmářské trhy svoje lokální potraviny. V Plzni je poměrně dobře zakořeněný systém farmářských trhů, obchodů i takzvaných biobedýnek. Obyvatelé Plzně tedy mají možnost získat české čerstvé potraviny podle aktuální sezóny. Prakticky úplně ale minula tuto oblast forma dodavatelství a odběrů nazvaná Komunitou podporované zemědělství.

Tento koncept, který se i podle serveru www.kpzinfo.cz v posledních letech stále více rozšiřuje po České republice, je pro plzeňské obyvatele stále něčím neznámým. Podle dotazníku, který jsem rozesílala obyvatelům Plzně je silná většina zcela neznalá tohoto systému distribuce potravin od lokálního farmáře. Přitom z odpovědí v další otázce v dotazníku vyplynulo, že kdyby byly KPZ dostupné, obyvatelé Plzně by se ve větší míře měli zájem zapojit.

Dá se tedy předpokládat, že pokud by měli občané Plzně a okolí možnost, začali by se připojovat do KPZ. Tím by vzrostl nejen standard dostupnosti lokálních potravin pro obyvatele Plzně. Podpořili by se navíc také malé lokální farmy, které by tímto způsobem mohly snáze distribuovat své produkty přímo ke konzumentovi. Existence funkčních KPZ by navíc mohla inspirovat další farmáře k zakládání KPZ, případně obyvatele obcí v příměstské oblasti města Plzně k zakládání farem a následných KPZ.

Další otázkou je ovšem to, zda by se do této formy distribuce svých produktů zapojovali sami zemědělci. Z rozhovoru, který jsem vedla, s majitelem ekofarmy Borek vyplynulo, že sice o KPZ ví, ale není v něm proto, že mu přijde pro jeho typ farmaření neefektivní. Zároveň ale připustil, že by byl ochoten nad tímto systémem přemýšlet v případě, že by dostal dostatek erudovaných informací a ideálně také získal podněty ze zkušeností farmářů, kteří v tomto systému působí a nabízí podobné komodity, jako jeho farma.

Podle výsledků obou průzkumů je tedy jisté, že o fungování KPZ a jeho výhodách

i nevýhodách je nutné důsledně informovat farmáře a především pak laickou veřejnost. Ta má možnost dozvědět se o této formě distribuce lokálních potravin pouze z odborných článků či konferencí, které pořádá například mezinárodní organizace URGENCI.

Otázkou ovšem je, nakolik je tato forma propagace vhodná a účinná. Laická veřejnost jistě nebude navštěvovat konference na akademické půdě českých univerzit o něčem, čemu vůbec nerozumí. Podobně na tom budou i farmáři, kteří na podobné zájezdy nemají čas, jak nám potvrdil i pan Jindřich Terč z ekofarmy Borek.

Na internetu lze nyní najít informační stránky www.kpzinfo.cz. Ty jsou informačně hodnotnější a dostupnější. Otázkou však zůstává, jestli je to dostatečné či jestli by nebylo nasnadě zahájit masovější kampaň v oblasti informování obyvatel České republiky a systému Komunitou podporovaného zemědělství.

V oblasti rozvoje venkova a zemědělství v příměstské oblasti Plzni se také nabízí otázka, zda by bylo možné zcela nahradit dovážené potraviny za ty, které se vypěstují na lokálních farmách. V tomto směru by bylo nutné začít upřednostňovat alternativní potravinové sítě a více podporovat místní zemědělce. Zakládání nových KPZ, nových farmářských trhů, biobedýnek, prodeje ze dvora. Dotační politika by musela cílit na malé farmáře a motivovat je k tomu, aby zakládali nové lokální zemědělské podniky.

Tabulka 4 - Nejdůležitější výsledky z dotazníku - rekapitulace

Otázka	ANO	NE
Preferujete lokální zemědělské produkty před těmi, které jsou importované ze zahraničí? (119 odpovědí)	83,9%	16,1%
Využíváte farmářské trhy, biobedýnky, obchody s potravinami lokálních zemědělců apod.? (115 odpovědí)	55,7%	44,3%
Slyšeli jste někdy v minulosti o koncepci Komunitou podporované zemědělství? (114 odpovědí)	16,7%	83,3%
Pokud by byla ve vaší blízkosti KPZ, zapojili byste se? (114 odpovědí)	70,2%	29,8%

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

7. Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na možnosti rozvoje venkova a zemědělství v příměstské oblasti Plzně. Tato oblast se projevuje silnou infrastrukturou, nízkou nezaměstnaností, dobrou dostupností do velkého krajského města například v podobě Integrované dopravy Plzeňska i velkým množstvím úrodné půdy.

Při prvním pohledu na tyto faktory by se dalo konstatovat, že rozvoj v oblasti venkova i zemědělství je v této lokalitě na dobré a udržitelné úrovni. I zde se však v průběhu mého zkoumání našly možnosti, jak místním obyvatelům pomoci.

České republice se stejně jako okolnímu světu nevyhnul trend narůstající oblíbenosti lokálních potravin a podporování malých regionálních farem. To se projevuje především zvyšující se oblíbeností alternativních potravinových sítí, z nich nejoblíbenější je bez pochyby tzv. farmářský trh. Plzeň v tomto ohledu není výjimkou a i zde lze najít velké množství farmářských trhů či kamenných obchodů, které nabízejí produkty lokálních farmářů. V tomto městě se také poměrně dobře uchytil systém takzvaných biobedýnek, kdy si široká veřejnost může kupovat sezónní potraviny z produkce lokálních zemědělců. Do České republiky však postupně proniká i další forma distribuce místních potravin. Forma, která navíc dokáže podporovat malé farmy i v období nepříznivé sklizně. Tento systém se nazývá Komunitou podporované zemědělství a spočívá v myšlence partnerství mezi producentem a odběratelem. Odběratel si předplatí, případně v některých formách i odpracuje, část úrody farmáře, kterou celoročně dostává. Ono partnerství ale funguje i v době nepříznivé, proto když má zemědělec menší úrodu, dostane i odběratel menší příděl.

KPZ jsou v České republice stále častější. Většinou se jedná o oblasti kolem velkých měst, což je způsobeno snadnou dostupností odběratele na místa produkce. Vcelku nepochopitelnou výjimku však tvoří Plzeň a okolí. V této oblasti se totiž žádná KPZ nevyskytuje, ačkoli jsou zde pro to vhodné podmínky.

Výzkumem ve své práci jsem došla k závěru, že vhodnou formou podpory rozvoje venkova

i zemědělství v příměstské oblasti Plzně je právě zavedení systému KPZ jako alternativního zdroje potravin. Na základě dotazníkového sběru dat však vyšla najevo velmi malá informovanost obyvatel Plzně. Mnoho oslovených respondentů se o KPZ dozvědělo poprvé z mnou vypracovaného dotazníku. Na základě těchto získaných informací byli následně schopni uvést, že kdyby byla nějaká KPZ v jejich blízkém okolí a pro ně tedy dobře dostupná, měli by zájem o zapojení se do tohoto systému.

KPZ v blízkém okolí pro obyvatele Plzně ovšem neexistuje. Z rozhovoru s farmářem, který provozuje ekofarmu Borek, vyplynulo, že ani zemědělci nejsou příliš dobře informovaní o tomto způsobu distribuce potravin.

V závěru této práce lze tedy konstatovat, že pokud chceme rozvíjet a podporovat zemědělství i venkov v příměstské oblasti Plzně, je nasnadě systematicky informovat veřejnost o alternativních potravinových sítích, především pak KPZ. Tato informativní kampaň by dle mého názoru měla cílit na laickou veřejnost a malozemědělské podniky.

8. Seznam literatury

Beran, V., Dlask, P. 2005. Management udržitelného rozvoje regionů, sídel a obcí. Academia. Praha. ISBN: 80-200-1201-X.

Blažek, B. 1998. Venkov - města - média. SLON. Praha. ISBN: 80-85850-59-1.

Bičík, I., Jančák, V. 2005. Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990.

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK. Praha. ISBN: 80-86561-19-4

Brown, CH., Miller, S. 2008. The Impacts of Local Markets: A Review of Research on Farmers Markets and Community Supported Agriculture. *American Journal of Agricultural Economics*. 90. č. 5. s. 1298-1302.

Cone, C. A., Myhre, A. 2000. Community-supported agriculture: a sustainable alternative to industrial agriculture? *Human Organization* 59. č. 2. s. 187–197.

Čmejrek, J. 2008. Obce a regiony jako politický prostor. *Alfa*. Praha. ISBN: 978-80-87197-004.

Feagan, R. 2007. The place of food: mapping out the 'local' in local food systems. *Progress in Human Geography*. 31. č. 1. s. 23-42.

Fendrychová, L. 2012. Geografie alternativních potravinových sítí. Farmářské trhy v Praze. *Geografické rozhledy*. 22. č. 1. s. 26-27.

Goodman D., Goodman, M., K. 2009. Alternative Food Networks. In: Kitchin, R., Thrift, N. (eds): *International Encyclopedia of Human Geography*. Eliserver. Oxford. Amsterdam.

Gospič, J., Heřmanová, E., Jetmar, M., Kadeřábková, J., Kouřilová, J., Macháček, J., Mates, P., Pecková, J., Postránecký, J., Slepíčka, A., Svoboda, K., Toth, P., Trhlíková, Z., Wokoun, R. 2004. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. ISBN: 8086473-80-5.

Hayden, J., Buck, D. 2012. Doing community supported agriculture: Tactile space, affect and effects of membership. *Geoforum*. 43. č. 2. s. 332–341.

Hradil, E. et al. (2004): Agroenvironmentální programy České republiky. Praha : Ministerstvo životního prostředí ČR

Kment, P. 2012. Environmentální rozměr rozvoje venkova a regionů. 1. Vydání. Slaný: nakladatelství a vydavatelství MELANDRIUM. 104 s. ISBN: 978- 80-86175-85-0.

Kašparová, L., Půček, M. 2009. Kohezní politika: Osídlení v České republice: partnerství měst a venkova. Ministerstvo pro místní rozvoj.

Martinez, S., Hand, M., Dapra, M., Pollack, S., Ralston, K., Smith, T., Vogel, S., Clark, S., Lohr, L., Low, S., Newman, C. 2010. Local food systems. Concepts. Impacts, and Issues. United States Department of Agriculture.

Pavlíková, Gabriela. 2007. Program LEADER ČR – nástroj pro rozvoj venkova. Praha: ČZU

Robinson, G., M. 2004. Geographies of Agriculture: Globalisation, Restructuring and Sustainability. Pearson Education Limited. Harlow.

Spilková, J. 2012. Geografie maloobchodu a spotřeby. Věda o nakupování. Karolinum. UK. Praha.

Stejskal, J., Kovárník, J. 2009. Regionální politika a její nástroje. Portál. Praha. ISBN: 978-80-7367-588-2.

Toušek, V., Kunc, J., Vystoupil, J. a kol. 2008. Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Plzeň. 411 s.

Van Der Ploeg, J. D. 2006. Agricultural production in crisis. In: Cloke, P., Marsden, T., Mooney, P. H. 2006. Handbook of Rural Studies. Sage Publications. London. Thousand Oaks. New Delhi. 511 s.

Vanen, R. 1995. Eating for Your Community. A report from the founder of community supported agriculture. A Good Harvest. 42. Context Institute.

Vošta, M. 2010. Udržitelný rozvoj venkovského prostoru České republiky v kontextu nástrojů Evropské unie. *Acta Oeconomica Pragensia*. 20-34.

Wade, P., Rinne, P. 2011. Průvodce programem LEADER: založený na zkušenostech z Finska, Irska a České republiky: závěrečná zpráva nadnárodního projektu LEADER. 1. české vyd. Brno: Ústav územního rozvoje ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj ČR. Publikace Komise pro venkovskou politiku. ISBN: 978-80-87318-20-1.

Wilson, G., A. 2009. Post-Productivist and Multifunctional Agriculture. In: Kitchin, R., Thrift, N. (eds): *International Encyclopedia of Human Geography*. Eliserver. Oxford. Amsterdam. s. 8:379-8:386. ISBN 978-0-08-044911-1.

Wokoun, R. 2004. Regionální a strukturální politika Evropské unie: obecná východiska, implementace a monitorování. *Oeconomica*. ISBN: 80-245-0734-X.

Internetové zdroje

Český statistický úřad. [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z <www.czso.cz>.

Dubská, D. Potravinová bilance ČR: Deficit obchodu zvětšují především dovozy masa z EU. [online]. 11. dubna 2012. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/potravinova-bilance-cr-deficit-obchodu-zvetsuji-predevsim-dovozy-masa-n-sb0pkrimce>>.

eAGRI: resortní portál Ministerstva vnitra. [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/>>.

Ekofarma Borek [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <<http://www.farmaborek.cz>>.

Klub bedýnkářů Plzeň [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <<http://www.bedyankyplzen.cz/>>.

Komunitou podporované zemědělství. [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <<http://www.kpsinfo.cz>>.

Ministerstvo zemědělství ČR. dotace: Základní informace o Programu rozvoje venkova ČR [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace/>>.

Ministerstvo pro místní rozvoj. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020 [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <<http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>>.

Národní síť Místních akčních skupin. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z <www.nsmascr.cz>.

Obchod u Lidušky [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <<http://www.obchodulidusky.cz/>>.

Plzeňské farmářské trhy [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z
<<http://www.plzensketrhy.cz/>>.

Plzeňské městské dopravní podniky [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z
<<http://www.pmdp.cz/>>.

Plzeň [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <www.plzen.eu/obcan/>.

URGENCI [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z <www.urgenci.net>.

Seznam grafů

Graf 12 - Meziroční tempa vývozu potravin a tempa celkového exportu z ČR (v %)

Graf 13 - Nejvýznamnější položky exportu potravin z ČR

Graf 14- Stavby hospodářských zvířat

Graf 15 - Dovozy masa a domácí produkce

Graf 16 - Srovnání dovozů a domácí produkce vajec

Graf 17 - Podnikatelské subjekty podle odvětví

Graf 18 - Druhy pozemků (ha)

Graf 19 - Využíváte farmářské trhy, biobedýnky, obchody s potravinami lokálních zemědělců apod.?

Graf 20 - Slyšeli jste někdy v minulosti o koncepci Komunitou podporované zemědělství?

Graf 21 - Využili jste ji někdy nebo jste součástí takové komunity?

Graf 22 - Pokud by byla ve vaší blízkosti KPZ, zapojili byste se?

Seznam tabulek

Tabulka 5 - Počet obyvatel příměstské části města Plzeň od roku 2012 – 2016

Tabulka 6 - Bilance půdy - zemědělská půda

Tabulka 7 - Statistika druhů pozemků v okrese Plzeň - město

Tabulka 8 - Nejdůležitější výsledky z dotazníku – rekapitulace

Seznam obrázků

Obrázek 4 - MAS v České republice

Obrázek 5 - Znak města

Obrázek 6- Farmářská biobedýnka týdne